

МАКЕДОНСКИ ГЛАС

GODINA IX. 2001.
SRPANJ-RUJAN
ЈУЛИ-СЕПТЕМВРИ
ЦЕНА 5 КН

27
БРОЈ

Академик Томе Серафимовски
Скулптура Браќа Миладиновци

Спомен-музеј на бискупот
Ј.Ј. Штросмаер во Гаково

ВО ЗНАК НА БЛАГОДАРНОСТ НА БИСКУПОТ ЈОСИП ЈУРАЈ ШТРОСМАЕР

СКУЛПТУРА НА БРАЌАТА МИЛАДИНОВЦИ ВО ЃАКОВО

По повод 140 години од објавувањето на Зборникот на браќата Миладиновци, ДПМ на Ѓаковачко-сремската бискупија ѝ подари скулптура со ликовите на знаменитите стружани во знак на благодарност на бискупот Јосип Јурај Штросмаер при објавувањето на Зборникот на народни песни.

Скулптурата на Браќата Миладиновци во спомен-музејот на Ј.Ј. Штросмаера

Предавањето на скулптурата се случи на 24 јуни, денот на излегувањето на големата книга на македонската преродба, во Спомен-музејот на бискупот Штросмаер во Ѓаково. Скулптурата ја предаде Веле Смилевски, претседател на ДПМ, во присуство на министерката за култура госпоѓа Ганка Цветанова-Самоилова и македонската писателска делегација, директорот на агенцијата за иселеништво на Република Македонија, претставници на Струга, градоначалникот на Ѓаково, Зоран Винковиќ, многубројни гости од Загреб, Осиек, Риека, Ѓаково и други.

Скулптурата ја прими директорот на Спомен музејот, професор Петар Стргар кој најсрдечно се заблагодари на овој вреден поклон, кој ќе завземе видно место во просториите на Спомен музејот.

За значењето на доприносот на бискупот Јосип Јурај Штросмаер за издавањето на Зборникот на Миладиновци, говореа министерката за култура на Република Македонија, Ганка Цветанова-Самоилова, претседател на ДПМ, Веле Смилевски и директорот на Спомен музејот Петар Стргар.

Автор на скулптурата на струшките браќа е академик Томе Серафимовски.

Сретства за издавање на скулптурата обезбеди Министерството за култура на Македонија.

УМЕТНИЧКА СЛИКА СО ПОРТРЕТ НА БРАЌАТА МИЛАДИНОВЦИ

Заедницата на друштвата на Македонците во Република Хрватска во знак на благодарност на уаковачкиот бискуп Јосип Јурај Штросмаер за објавувањето на Зборникот а по повод 140-годишнината од објавувањето на Зборникот на браќата Миладиновци и "Четвртите денови на браќата Миладиновци" во Ѓаково на 24 10 2001 година ѝ подари на Ѓаковачко-сремската бискупија уметничка слика со портрет на браќата Миладиновци.

Сликата ја предаде Илија Христовулов, претседател на Заедницата на друштвата на Македонците во Република Хрватска, на Ѓаковачко-сремскиот бискуп д-р Марин Сракиќ во присуство на членовите на високата делегација која по тој повод ја прими во својата резиденција при уаковачката катедрала.

Прием кај бискупот Марин Сракиќ

Автори на уметничката слика со портрет на браќата Миладиновци се брачните сопружници Ленче Јакимова-Магањиќ и Славен Магањиќ од Сплит.

За нивната сликарска дејност и животниот пат ве запознавме во "Македонски глас" бр. 24.

Повеќе од 50 нивни слики можат да се најдат во Австралија, Канада, Јужна Африка, Холандија, Македонија и во другите места во светот, како и во три Европски галерии на слики. Нивна слика е изложена и во Ватиканската галерија.

Едно од најголемите признанија што го добија оваа година е од Европската заедница на ликовните критичари со седиште во Рим - Унионе Еуропа цритици ДеАрте (УЕЦА) е плакетата со ликот на "Уста на вистината".

ДА СЕ ЗНАЕ ВИСТИНАТА

Заедницата на Македонците во Република Хрватска и Македонското културно друштво "Браќа Миладиновци" од Осиек заедно со високата државна делегација од Република Македонија достоинствено го одбележа големиот јубилеј од македонската национална и културна историја: 140 години од излегувањето на Зборникот на браќата Миладиновци. Денот на појавата на оваа капитална книга, 24 јуни 1861 година, е еден од најсветлите датуми на македонската опстојба низ вековите. Зборникот се потврди како почеток на сите почетоци со значајна улога во процесот на националната и културната преродба на Македонците.

За излегувањето од печат на оваа златна книга искажуваме голема благодарност на големиот хрватски просветител словенофил, патриот и мецена бискупот Јосип Јурај Штросмаер (1815 - 1905). Овој Зборник претставува важна алка меѓу хрватската и македонската култура. И токму ова Дело беше повод да се организира свеовиден омаж на двајцата незаборавни и неодминливи стружани. Списанието "Македонски глас" бр. 26, и Ревизијата за култура, литература и уметност "Стожер" од Скопје бр. 42 - 43 2001 год. беа посветени на овој јубилеј како и овој бр. 27 на "Македонски глас".

Хрватските медиуми како и македонските медиуми коректно ги одбележаа настаните во Загреб на 23 јуни и во Ѓаково на 24 јуни, но не сме задоволни од извештајот на Хрватската телевизија во емисијата "Призма" од саботата на 30 јуни 2001 год. Затоа Заедницата на Македонците во Република Хрватска испрати протест до ХРТ заради непрофесионалниот однос на уредништвото на ТВ емисијата, мешајќи се, односно наставувајќи го прилогот за нашата културна манифестација, без никакво претходно објаснување или друга најава, па широкото гледателство доби сознание како да станува за заедничко одбележување на 140 годишнината од излегувањето од печат на Зборникот на браќата Миладиновци, што не е вистина.

Исто така ниту со еден збор не е спомената ниту регистрирана програмата во Ѓаково која се одржа вториот ден (24 06 2001 год.), иако имаа програма и им беше посебно потенцирано дека во Ѓаково во рамките на традиционалната културна манифестација "Четврти денови на браќата Миладиновци" се одбележува и јубилејот во знак на благодарност на ѓаковскиот бискуп Ј. Ј. Штросмаер.

Овој настан го изнесувам за да се знае вистината. Во името на вистината изнесувам уште еден пример во врска со поставувањето на спомен-плочата од страна на Република Бугарија во Ѓаковачката катедрала, односно во криптата, каде се наоѓа гробот на бискупот Ј. Ј. Штросмаер. Во знак на благодарност на Ј. Ј. Штросмаер плочата е поставена испред гробот во 1999 година а свечено е откриена на 24 мај 2001 година.

Во овој број ја пренесуваме во целост опораката на Ј. Ј. Штросмаер а тука го пренесувам само текстот што се однесува на поставената плоча без коментар.

... Što se tiče naše stalne crkve, na to se poglavito paziti ima, da se crkva u svojoj prvobitnoj ljepoti uzdrži kojekakvim prikupinama nekvari i neruži ... стои во опораката на Ј. Ј. Штросмаер.

Во овој број, за да се знае вистината, го објавуваме прилогот од д-р Борислав Павловски: *Od koga treba spasiti makedonsku književnost? Reagiranjje na tekst gospode M. Juričić.*

Во овој број покрај другото, се регистрирани дејностите на Заедницата на Македонците во Република Хрватска, односно на македонските културни друштва во Хрватска кои се случиле меѓу двата броја на списанието "Македонски глас".

Драги читатели, ве повикувам на соработка со ваши мислења, ставови и погледи.

На сите читатели Редакцијата на "Македонски глас" им го честита 11 Октомври, Денот на востанието на македонскиот народ и ден на борецот.

Порака од Претседателот на Република Македонија Борис Трајковски по повод 8 септември

Определувајќи се пред 10 години за самостална и независна држава, македонскиот народ го оствари вековниот сон на своите предци кои гинеа за величествената идеја за сопствена татковина. Пред 10 години се определивме да градиме современа демократска држава во која ќе има простор за живеење за сите нејзини граѓани, независно од нивната верска, етничка или друга припадност.

Се определивме за држава во која ќе бидат вткаени современите цивилизацијски придобивки негувајќи ја славната традиција на нашите предци.

Ги изминавме овие десет години постојано судирајќи се со тешки искушенија што беа предизвикувани од настаните во непосредното или поширокото соседство, како и од односот на некои наши соседи. Беа тоа разни ембарга, санкции, непризнавања и ужасни војни. Нивната закана постојано лебдеше над нашата татковина, но ретко праќајќи пораки дека Република Македонија нема сила да опстои како самостојна држава.

Постојано сопнувајќи се од таа сурова реалност, Република

Македонија, благодарение пред се на достоинството и трпеливоста на сите свои граѓани, не само што опстојуваше, туку успешно се етаблираше на меѓународната сцена, трансформирајќи го своето општество врз принципите на современите демократии. Сето тоа на нашата татковина и обезбеди имиџ на стабилна и безбедна држава, на партнер на меѓународната заедница во нејзините напори да го стабилизира трусниот балкански простор.

И токму кога Република Македонија стекнуваше голем углед и лидерска позиција во мировниот процес на Балканот, кога на видикот ги очекувавме конкретните резултати од позитивните политички и економски процеси, таа стана предмет на класична терористичка агресија од криминални банди, организирани и помагани од оние сили на кои не им е во интерес и полза мирот, демократскиот развој и просперитетот во овој дел на Европа. Нападите дојдоа од изворот на нестабилноста во регионот - Косово, кое се наоѓа под меѓународен протекторат. Таа покажа дека состојбата во Косово е само привидно стабилизирана и тоа е најдиректната потврда дека парцијалното решавање на проблемите на Балканот води кон нови судири и крвопролевање.

Овие седум месеци нашата Македонија се соочува со најсериозниот предизвик од својата независност. Антицивизационските сили нападнаа врз еден од темелите на македонската стабилност - вековната меѓуетничка толеранција - обидувајќи со конфликтот да го претворат во судир меѓу Македонците и македонските Албанци. Борејќи се за криминални интереси и етнички чисти територии, тие вешто ја користеа маската на борци за човекови права, злоупотребувајќи некои внатрешни слабости на македонското општество и злоупотребувајќи ги претходните активности и напори на меѓународната заедница на Балканот. На овој начин, тие делумно ја постигнаа својата цел - ја дестабилизираа нашата држава разнишувајќи го вековниот соживот меѓу Македонците и македонските Албанци.

Препознавајќи ја суштината и комплексноста на опасноста со која е соочена Македонија и сите нејзини граѓани, се определивме да одиме по пат базиран врз три суштински цели: заштита на унитарноста, територијалниот интегритет и суверенитет на Македонија; избегнување на крвава меѓуетничка војна; инволвирање и обезбедување поддршка на меѓународната заедница. Тргувајќи од овие цели, за доброто на Македонија, војувавме кога тоа беше неопходно, го потпишавме Рамковниот политички договор

со цел да ја вратиме и зајакнеме довербата меѓу Македонците и македонските Албанци и го изготвивме актуелниот план за разоружување во интерес на мирот и стабилноста.

Дали патот што го одбравме е најсоодветен и најбезболниот ќе покаже времето. Ова во што сега сакам категорично да се убедам е следново - Република Македонија ќе остане држава со полн територијален интегритет и суверенитет, со унутарен карактер на своето уредување, со силно изразен континуитет на државноста од илинденската епопеја преку АСНОМ и историскиот 8 септември 1991 година кога со референдумското изјаснување македскиот народ си ја определи иднината да живее во сопствена, самостојна држава, заедно и рамноправно со сите други нејзини граѓани.

Мојата единствена визија за Република Македонија е безбедна, просперитетна држава со силно изразен граѓански карактер. Држава која во фокусот на вниманието ќе го има напредокот на животот на секој нејзин граѓанин и која во догледно време ќе стане полноправна членка на единственото европско семејство.

Ако и по усвојувањето на Рамковниот договор теророт продолжи, тогаш насилниците ќе бидат уништени до последниот. И за тоа, очекуваме целосна поддршка на меѓународната заедница. Се разбира дека војната треба да се избегнува бидејќи таа носи трагедии и страдања, сиромаштија и тага. Но таа не може да се избегне по секоја цена. Не по цена на губење на државноста и на душата.

Конечно, на сите вам, без разлика на кој меридијан жи-

веете, а кои ја носите Македонија во своите срца, ви го честитам 8 септември со убедување дека ќе славиме уште многу вакви празници. Република Македонија ќе живее вечно и од оваа криза ќе излезе посилен, пркосејќи им на сите оние кои повторно ќе помислат да го нарушат нејзиниот мир, нејзиниот интегритет и суверенитет и спокојството на сите македонски граѓани.

ДА ЖИВЕЕ МАКЕДОНИЈА !

ЧЕСТИТКА

АМБАСАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО РЕПУБЛИКА ХРВАТСКА

Почитувани сонародници,

Дозволете ни со нескршено задоволство и особена радост, да ви го честитаме одбележувањето на 8 Септември. Денот на независноста на Република Македонија, истовремено посакувајќи нашата плодна соработка да продолжи со несмален интензитет и успешност.

Би сакале во оваа прилика да напоменеме дека во изминатите 10 години, од денот кога граѓаните на Република Македонија одлучија да живеат во сопствена, независна и суверена држава, вашиот ентузијазам и голема љубов кон татковината и сопствениот народ придонесе преку секојдневните активности широко во светот да се афирмира македонската држава и нејзиното богато културно и историско минато.

Поздравувајќи ве уште еднаш, со желба за добро здравје и многу среќа, искажуваме надеж дека и понатаму нашата секојдневна соработка, меѓу другото, ќе придонесе и за унапредување на врските во сите области помеѓу Република Македонија и Република Хрватска, а вие, како мост за спојување помеѓу двете држави, во тоа можете многу да помогнете.

Нека ни е честит и вечен денешниот празник.

Амбасада на Република Македонија во Република Хрватска

MAKEDONIJA PROSLAVILA DESETU OBLJETNICU NEOVISNOSTI

Subota, 8. rujna - Uvučena u sukob s albanskom gerilom, zabrinuta za svoje sutra, Makedonija je u subotu proslavila desetu obljetnicu neovisnosti, a tom prigodom predsjednik Boris Trajkovski čvsto je upozorio terorističke skupine da će biti "uništene" ako nastave borbu za teritorije.

Makedonija je proglasila svoju neovisnost 8. rujna 1991. kada su se građani na referendumu odredili za život u neovisnoj državi.

Povodom te obljetnice, u petak navečer održana je svečana sjednica Sobraanja, a u subotu je Trajkovski govorio za Makedonski radio o prilikama u Makedoniji od samostaljivanja 1991. godine do danas. Pritom se posebno osvrnuo na šestomjesečnu krizu, koja je, kako je rekao, uvezana s Kosova, koje je glavno žarište kriminala i terorizma u regiji, zbog neriješenog statusa i nefunkcioniranja demokratskih institucija.

"Ako terorističke skupine nastave svoju borbu za teritorije pozivajući se na ljudska prava...mi smo spremni odgovarati na njihove napade dok ih ne uništimo", kazao je Trajkovski. Govoreći o ohridskom dokumentu, Trajkovski je rekao da je neophodno da parlament usvoji ustavne promjene, koje, suprotno tvrdnjama protivnika da će prouzročiti kraj makedonske državnosti, samo institucionaliziraju mnoga prava Albanaca koja oni već uživaju. U to će se građani moći sami uvjeriti prilikom rasprave u parlamentu, dodao je predsjednik.

On je pojasnio da je Zakon o visokom obrazovanju u kome je predviđeno sveučilište u Tetovu donesen prošle godine, a Zakon s većim ovlastima lokalne samouprave u proceduri je donošenja još od prije ratnih zbivanja.

Ranije je počeo i proces upošljavanja Albanaca u administraciji i sigurnosnim službama i od 3 posto 1997. godine sada je povećan na 10 posto. Prethodno je postignut i dogovor da se treći kanal Makedonske televizije prepusti nacionalnim manjinama.

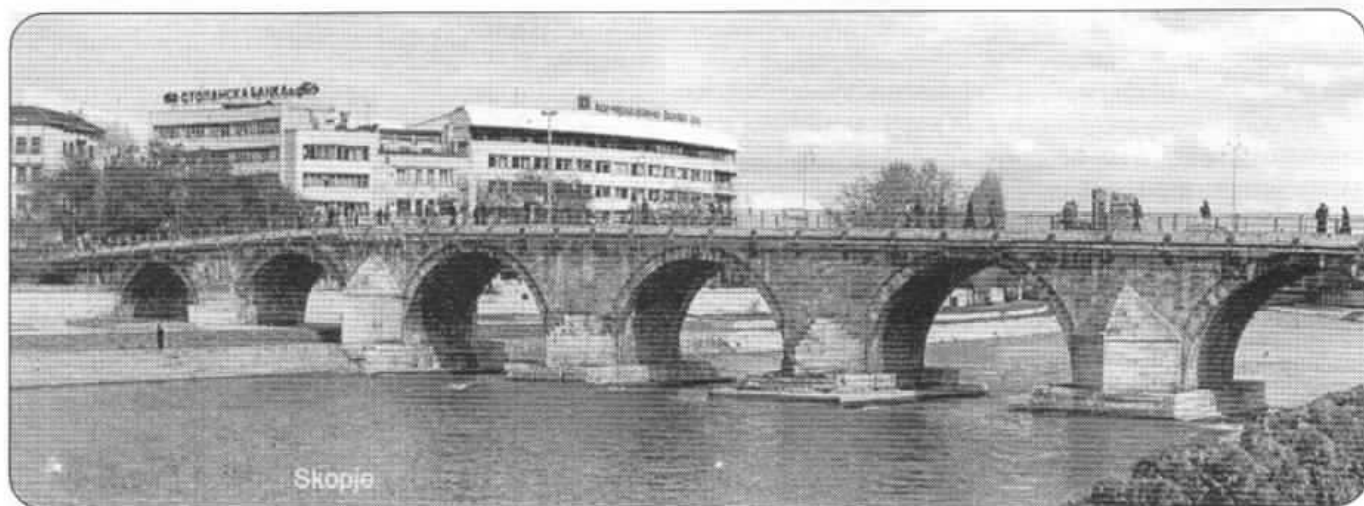
Što se tiče uporabe albanskog jezika, on se i do sada koristio u svim sredinama gdje su Albanci u

značajnom broju samo što to zakonski nije bilo točno regulirano. Predsjednik Trajkovski je ustvrdio, osvrćući se na sugestije da NATO treba nastaviti mandat nakon "Presudne žetve", da ne treba strahovati od sigurnosnog vakuuma ukoliko makedonske sigurnosne snage uđu zajedno s promatračima EU i OEES-a na krizna područja.

Trajkovski je pritom pojasnio da je Okvirnim dokumentom predviđeno osnivanje promatračkih skupina koje bi bile sastavljene od međunarodnih promatrača, predstavnika civila, makedonskih Albanaca, Makedonaca i policije i točno je precizirano kako će oni ulaziti u krizna područja. Stoga Makedoniji nisu potrebne snage Sjevernoatlantskog saveza s novim mandatom jer bi mir koji bi one uspostavile bio privremeni i lažni. Štoviše, naglasio je Trajkovski, kad bi albanska gerila nastavila s nasiljem i u nazočnosti NATO-a, to bi samo oduljilo probleme na duži rok.

"Mislim da nije u interesu ni Makedonije ni međunarodne zajednice stvaranje novog slučaja Bosne", rekao je. Makedonske sigurnosne snage nisu krive za ono što se dogodilo, a terorističke skupine žele oružanim akcijama dovesti do što duže nazočnosti NATO snaga kako bi ishodile protektorat i u Makedoniji.

"To znači da se nisu borili za ljudska prava nego za teritorije", rekao je makedonski predsjednik. Mi smatramo, dodao je, a pokrenuli smo i inicijativu, da bi se na granici prema Kosovu i Albaniji trebali vratiti promatrači UN-a, odnosno UNPREDEP-a koji mogu pridonijeti stabiliziranju regije. UNPREDEP, koji je djelovao od 1993. do 1999. godine, imao je vrlo uspješnu preventivnu misiju, a za takvu misiju zalaže se i Albanija, naglasio je Trajkovski.

Skopje

ЧЕТВРТИ ДЕНОВИ НА БРАЌАТА МИЛАДИНОВЦИ

140-та ГОДИНА НА ЗБОРНИКОТ НА БРАЌАТА МИЛАДИНОВЦИ

140-та година од печатењето на Зборникот на браќата Миладиновци (1861 - 2001), свечено е одбележена на 23 јуни 2001 година во Загреб и на 24 јуни 2001 во Гаково, во знак на благодарност на бискупот Јосип Јурај Штросмаер, во организација на Заедницата на Македонците во Република Хрватска и МКД "Браќа Миладиновци" од Осиек.

Покровители на прославата беа Уредот за национални малцинства при Владата на Република Хрватска, Осиечко-барањска жупанија и Градското поглаварство на град Гаково.

Гости на меѓународниот научен собир беа госпоѓа Ганка Цветанова-Самоилова, министерка за култура на Република Македонија, д-р Веле Смилевски, претседател на Друштвото на писателите на Македонија, академик Гане Тодоровски, претставник на МАНУ директорот на агенцијата за иселеништво, писатели и претставници од Струга и од македонските културни друштва од Република Хрватска.

Научниот собир го отвори проф. д-р Борислав Павловски.

Гостите, како домаќин, ги поздрави академикот Славко Михалик, претседател на Друштвото на хрватските писатели.

Министерката за култура на Република Македонија госпоѓа Ганка Цветанова-Самоилова ги поздрави присутните и се обрати со пригоден збор (говорот го објавуваме целосно).

Господин Веле Смилевски истакна дека Друштвото на писателите на Македонија достоинствено го одбележува големиот јубилеј од македонската национална и културна историја: 140 години од излегувањето на Зборникот на браќата Миладиновци. Денот на појавата на оваа капитална книга, 24 јуни 1861 година, е еден од најсветлите датуми на македонската опстојба низ вековите.

Зборникот на народни песни на браќата Миладиновци претставува автентична "показалка на умственото развитие на еден народ" кој во него ќе се огледа себеси и ќе открие сублимен вид на своите духовни вредности.

Оттука неговата постојана свежина на отворена настолна книга на Македонците, чија богата ризница од 660 песни со преку 23000 стихови, претставува сведоштво на виталноста и неуништивоста на народниот дух како константа на македонскиот национален идентитет.

Димитрија и Константин Миладиновци со златната книга на нашиот 19 век на дело покажаа дека македонскиот народ "развилен в себеси божествена умствена дарба", како што се вели во предговорот на Зборникот.

Произлегувајќи од самото средиште на тој божанствен блесок на народот, Константин Миладинов со песната "Г'га за југ", во тој поетски копнеж за нашите места, каде "зората грит душата" ќе рече: "Тамо дарбите природна сила / Со сета раскош ги растурило". Тие дарби денеска се вградени во високите естетски дострели на македонската литература и култура, ценети и афирмирани во светот како претпознатлив знак на духовните и творечките вредности на еден народ со своја долга и богата традиција.

Учесници на прославата пред гаковачка катедрала

Академикот Гане Тодоровски истакна дека Зборникот беше посветен на Неговата Преузвишеност и Пресветлост Господинот Јосип Јурај Штросмаер, гаковачки и сремски епископ, и како што Константин Миладинов уште

додал во својата посвета: "На великодушниот покровител на народната книжевност, во најдлабока понизност му посветува издавачот".

За нас Македонците, сепак е најважна неговата месечна рола поврзана со културниот настан од прв ред, т.е. со појавата на Миладиновската книга на **НАРОДНИ ПЕСНИ**, со чие печатење на дело е манифестирана големата идеја за јужнословенската солидарност.

Зборникот на браќата Миладиновци е дело кое веќе живее живот од 140 години и навистина е необичен поетски врток. Со појавата на Зборникот македонската книжевност брзо се вклучува во европските развојни книжевни токови. Прелаз од фолклорот кон книжноста почнува кај нас непосредно по објавувањето на оваа книга. Заради тоа Зборникот има улога и функција на меѓаш во нашата книжевност, оти најилустративно обележува една јасно означена етапа на естетски развој во одредена средина во составот на една мала и специфична книжевност, како што е македонската.

Прием кај гаковачкиот градоначалник Зоран Винковиќ

Со право може да се рече: Зборникот претставува инспиративни потсетник за бурните години на македонскиот препород. Тоа е света книга за секој Македонец, да не забораваме кои сме и што сме. Зборникот е чувар на духовното богатство на нашиот народ створен во текот на повеќе столетија.

Претседателот на Матица хрватска, академик Јосип Братулиќ, беше спречен да присуствува на прославата, па како поздрав прати слики - Грб на Македонија од 1700 година.

Со свои реферати за Зборникот на браќата Миладиновци на научниот собир учествуваа многу угледни личности од книжноста меѓу кои беа проф. д-р Станислав Маријановиќ (Осиек), проф. Драги Стефанија (Љубљана), проф. д-р Стипе Ботиќа, проф. д-р Владо Панчиќ и Бојна Прошев-Оливер, проф. (Загреб).

Проф. д-р Горан Калоѓера од Ријека истакна дека хрватските весници и анонимни дописници јавија за претстојот на Константин во Загреб и Гаково и за излезот од печат на Зборникот.

Проф. д-р Звонко Ковач од Загреб песнички истакна дека постои "нека тајна веза" меѓу македонските и хрватските писатели, а на Филозофскиот факултет во Загреб има отсек за македонистика.

Прием кај бискупот Марин Сракиќ

Проф. д-р Борислав Павловски на својот реферат му даде наслов "Симболично плетиво на песната Тага за југ од Константин Миладинов".

Песната "Г'га за југ" денеска е во периодизацискиот, т.е. во книжно историскиот смисол, јазол на македонската поезија / книжноста од 19 век заради инаугурација на романтичарската поетика во националниот корпус. Временски е во македонската книжевна историја и во науката за книжноста возвишена на ниво на културна уметнина која има скоро сакрално место во рамките на македонската култура. Струшките вечери на поезијата, светски позната манифестација која секоја година се одржува веќе четириесет години, започнува управо со читањето на песната "Тага за југ" (преведено скоро на седумдесет јазици). На хрватски книжевни јазик ја преведоа Златко Томичиќ и Луко Паљетак, на чакавски Љерка Цар Матутиновиќ, а на кајавски Звонко Ковач и оваа година ја објавија во двојазичната книга на песни од Константин Миладинов "Да видам Охрид, Струга да видам / Да видим Охрид, Стругу да гледам".

д-р Марко Паризоски

Почитувани гости, драги пријатели,

Поезијата заради силата, метафората и збиеноста на изразот, традиционално, претставува силен поттик во буђењето на националната свест и во многу случаи е предвесник на историските настани.

Пред точно 140 години, во времето кога на македонскиот народ му беше потребно национално буђење, на 24.06.1861 година во Загреб, со помош на најголемиот мецена и филантроп на Балканот во тоа време, бискуп Јосип Јурај Штросмаер, излезе од печат Зборникот на народни песни од браќата Миладиновци. Токму во ова фундаментално дело на нашата литература, македонскиот народ го најде најсилното оружје против обидите за асимилација и разнебитување од соседните пропаганди.

За стравот од оваа дело, кај оние што се обидуваа да го асимилираат мојот народ, но во исто време и за неговото значење зборува и фактот што самото издавање на овој зборник претставувало нерешлив проблем, ама и подвиг достоин за восхит. Имено, негативниот силет на околностите и вмешување на политиката ги доведе до неуспех обидите на Константин Миладинов Зборникот да го издаде во Русија.

Сепак, судбината сакала Константин во Виена да се запознае со бискупот Јосип Јурај Штросмаер и заедно да заминат во Гаково. Таму по малку разочараниот Константин му ја образложи идејата за издавање на обемен Зборник на народни песни на својот мецена бискупот Штросмаер. Овој таквата иницијатива со задоволство ја прифатил и во целост ја поддржал.

Улогата на Штросмаер во издавањето на Зборникот е до толку поголема бидејќи тој не само што финансиски го помогнал печатењето на делото, туку исто така му сугерирал на Константина алфавитот, на кој биле напишани песните, да го замени со кирилично писмо и така Зборникот да стане уште помоќно оружје во борбата против елинизацијата на македонскиот народ. Константин оваа идеја ја прифатил и откако го подготвил Зборникот, тој бил даден на печатење во печатницата на Људевит Гај во Загреб.

ПОЗДРАВЕН ГОВОР НА

**Г-ѓА ГАНКА
ЦВЕТАНОВА-
САМОИЛОВА -**

**министерка за култура
на Република Македонија**

По излегувањето, Зборникот на народни песни, според одгласот што го имаше кај интелектуалците од словенскиот свет (како што предочи д-р Калоѓера и Антун Мажуранич бил еден од претплатниците на овој Зборник) и особено со влијанието што го изврши кај другите собирачи на народни умотворби во Македонија (како што се Цепенков, Шапкарев и др.), заедно со неговите составувачи и се разбира бискупот Штросмаер во нашата книжевна, но и национална историја обезбеди едно од најзначајните места. Воедно, со излегувањето од печат на Зборникот, Миладиновци и Штросмаер ги поставија темелите на добрите односи кои што нашите два народа ги имаат во континуитет еве веќе 140 години.

Тие односи мораме постојано да ги надградуваме и унапредуваме, и токму затоа собирачите од овој тип се исклучително важни и значајни во тој правец. Прилозите кои се претставуваат на ваквите собири не се само прилози за литературната наука и историја, тие се исто така прилози во градењето на довербата и пријателството меѓу нашите два народа. Се разбира овде не можам, а да не го спомнам прилогот што во тој однос го дава мошне активното македонско национално малцинство во Република Хрватска и поддршката кое што ја добива од хрватската Влада, а исто така и да ја истакнам заложбата на хрватските интелектуалци во негувањето на споменот на браќата Миладиновци.

Дозволете ми сосема на крај да направам една паралела која што во последно време ми се наметнува сама по себе. Имено, излегувањето на овој Зборник се случи во едно многу тешко време за Македонскиот народ, време во кое се зароди идејата за национална самобитност, и време во кое многу луѓе ги положија животите, меѓу кои и браќата Миладиновци во нивните обиди за реализирање на таа идеја.

Прославата на 140 годишнината од излегувањето на Зборникот на Миладиновци, за жал се совпадна со едно друго, можеби исто толку големо премрежје кога Република Македонија се соочува со еден од најтешките моменти од својата историја. Ова го прави нашето поклонување пред струшките браќа, но и пред добротворот на мојот народ бискупот Јосип Јурај Штросмаер, уште позначајно, бидејќи не потсетува дека и во најтешките моменти Македонија одгледувала луѓе достоини за почит и дека и покрај сè постојат пријатели кои секогаш се подготвени да ни помогнат во моментите кога помошта ни е најпотребна.

BRAĆA MILADINOV NAKON 140 GODINA PONOVO U ZAGREBU

MAKEDONIJU I HRVATSKU POVEZUJU KUĆE OD RIJEČI

Dvojezična knjiga pjesama Konstantina Miladinova "Da vidam Ohrid, Strugu da gledam" predstavljena je u Društvu hrvatskih književnika 24. lipnja. Posebna je po tome jer su pjesme na hrvatski preveli suvremeni hrvatski pjesnici Slavko Mihalić, Zlatko Tomičić, Luko Paljetak, Ante Stamać, Jakša Fiamengo, Aldo Krizan, Mile Pešorda, Danijel Načinović, Ljerka Car Matutinović, Zorica Radaković, Zvonko Kovač, Borivoj Radaković, Miroslav Mićanović

U Zagrebu i Đakovu 24. i 25. lipnja održani su četvrti po redu Dani braće Miladinov, nazvani po značajnim makedonskim preporoditeljima, pjesnicima i sakupljačima narodnih pjesama. Njihov zbornik makedonskih i bugarskih narodnih pjesama, djelo presudno za razvoj makedonskog jezika i književnosti, braća Dimitrij i Konstantin Miladinov iz Struge u Makedoniji objavili su prije 140 godina - 24. lipnja 1861. godine u Zagrebu.

To nije jedina poveznica s Hrvatima jer je svojevremeno na objavljivanje prvoga zbornika potaknuo i novčano ga potpomagao đakovački biskup Josip Juraj Strossmayer, u to doba istaknuti ilirac.

O životu i djelu braće Miladinov 24. lipnja u Društvu hrvatskih književnika u Zagrebu održan je manji znanstveni skup, na kojem su sudjelovali značajni hrvatski, slovenski i makedonski slavisti. Iako objavljen prije 140 godina, zbornik braće Miladinov još je aktualna tema. Naime, izvorni naslov zbornika je - "Bugarske narodne pjesme", što začuđuje jer je Zbornik sastavljen od točno 598 makedonskih i 76 bugarskih narodnih pjesama. Zašto je nadjednut takav naziv Zborniku?

BUGARSKJE UMJESTO MAKEDONSKJE

Godine 1860. Konstantin Miladinov dolazi u Đakovo J. J. Strossmayeru noseći narodne pjesme koje je sakupio njegov stariji brat. Tamo

Да видам Охрид, Струга да видам
Da vidim Ohrid, Strugu da gledam

Konstantin Miladinov

ih s grčkog prepisuje na ćirilicu, sastavlja ukomponirajući ga u Zbornik — prvi makedonsko-hrvatski diferencijalni rječnik i pjesme sortira tematski ih uokvirujući u Zbornik. U svom prvotnom obliku, Zbornik je zamišljen

bez bugarskih pjesama, ali Konstantin na Strossmayerov nagovor mijenja svoju koncepciju. On u Zbornik ubacuje i bugarske narodne pjesme, koje je morao otkupiti od bugarskog folkloriste Čokalova.

Prema mišljenju Strossmayera i tadašnjeg intelektualnog građanskog sloja, naziv "Makedonski" bio bi neprihvatljiv i zbunjujući za tadašnje čitateljstvo, koje je mislilo da na prostoru tadašnje Makedonije žive isključivo Bugari. Tako su čitatelji mogli pomisliti da je riječ o pjesmama naroda koji su živjeli u davnoj povijesti. Pod Filipom i Aleksandrom Makedonskim. Radilo se ipak o zabludama tadašnjih intelektualaca koji su miješali Bugare s Makedoncima jer su upravo iz makedonskih pjesama u Zborniku Makedonci učili svoj jezik koji se tek naslućivao sa svim svojim zakonitostima i specifičnostima.

Polazeći od te pretpostavke, lako ćemo se složiti sa tvrdnjama sudionika znanstvenog skupa pročelnika studija slavistike iz Zagreba dr. Zvonka Kovača koji ukazuju da, bez obzira na zablude, objavljivanje prvog Zbornika u Zagrebu pokazuje otvorenost i demokratičnost ilirskog pokreta. On objašnjava kako su južnoslavenske književnosti i jezici nastajali zahvaljujući međusobnoj uzajamnosti toliko važnoj u inicijalnoj fazi prepoznavanja vlastitoga nacionalnog identiteta.

Tako će ovaj Zbornik biti zanimljiv jer povezuje hrvatsku, makedonsku i bugarsku kulturu. Pri istomu studiju slavistike na Filozovskom fakultetu djeluje i istaknuti hrvatski makedonist dr. Borislav Pavlovski, autor nekoliko antologija i pjesničkih izbora iz makedonske književnosti.

Upravo je dvojezična knjiga pjesama Konstantina Miladinova "Da vidam Ohrid, Strugu da gledam" koju je dr. Pavlovski priredio i pogovorom popratio, predstavljena u Društvu hrvatskih književnika 24. lipnja, posebna zanimljivost ovih znanstvenih susreta. Posebna je po tome jer su pjesme na hrvatski preveli suvremeni hrvatski pjesnici Slavko Mihalić, Zlatko Tomičić, Luko Paljetak, Ante Stamać, Jakša Fiamengo, Aldo Krizan, Mile Pešorda,

Danijel Načinović, Ljerka Car Matutinović, Zorica Radaković, Zvonko Kovač, Borivoj Radaković, Miroslav Mićanović.

TUGA ZA JUGOM

U knjigu su uvrštene, vjerojatno kao gesta zahvale, na makedonski prevedene pjesme ovih prevoditelja, tako da ima knjiga, iako na to ne pretendira, funkcionira kao mala antologija suvremenog hrvatskog pjesništva.

Istom prigodom u DHK-u predstavljene su knjige dr. Gorana Kalogjere - "Braća Miladinov, Legenda i zbilja" i Sunčane Škrinjarić, čije su priče prevedene na makedonski jezik pod naslovom "Kaktus skaznidrugi raskazi". Kalogjerina knjiga sadrži podatke koji nisu presudni za književnu povijest, ali su bitni za povijest hrvatske kulture jer nam ukazuju na ambijent ilirskoga pokreta te pjesničke suputnike i udjelnike, Hrvate, koji su okruživali i utjecali na Miladinova za vrijeme njegova boravka u Zagrebu.

Dr. Pavlovski na kraju zaključuje kako je knjiga koju je priredio više od prevoditeljskog zadatka i predstavljanja makedonskog preporodnog pjesnika hrvatskoj javnosti. Ona će biti posveta pjesničkoga razumijevanja i uzajamnosti koje stvaraju kuće od riječi - makedonske i hrvatske, ne priznajući nacionalne jezične granice.

To dokazuje tronarječni prijevod, po mnogima najvažnije makedonske romantičarske pjesme "Tuga za jugom" Konstantina Miladinova, koji su na štokavski preveli Luko Paljetak i Zlatko Tomičić, na kajkavski Zvonko Kovač i na čakavski Ljerka Car Matutinović.

Upravo tronarječni prijevod ove pjesme dokazuje kako nije sve ostalo na bliskosti prije 140 godina, već kako Hrvati i Makedonci sa svojim književnostima otvorenosću i razumijevanjem mogu održati međusobne kulturne veze.

Filip Begović, Nedjeljni Vjesnik, 1. 7. 2001.

POVODOM 140 GODINA ZBORNIKA BRAĆE MILADINOV, U ZNAK ZAHVALNOSTI BISKUPU STROSSMAYERU UPRIILIČENI

ČETVRTI DANI BRAĆE MILADINOV U ĐAKOVU

U organizaciji Zajednice Makedonaca u Republici Hrvatskoj i Makedonskog kulturnog društva "Braća Miladinovci" iz Osijeka, u Đakovu su 24. lipnja održani "Četvrti dani braće Miladinov" u znak zahvalnosti biskupu Josipu Jurju Strossmayeru koji je pomogao pri izdavanju zbornika braće Miladinov 1861. godine. Proslava je bila organizirana u tri grada, Zagrebu, Đakovu i Vukovaru.

Goste iz Makedonije, među kojima su bili ministrica za kulturu Republike Makedonije Ganka Cvetanova-Samoilova, veleposlanik Makedonije u Hrvatskoj, Servet Avziu, predsjednik Društva književnika Makedonije Vele Smilevski te predsjednik MANU-a, akademik Gane Todorovski, na prijemu u Gradskom poglavarstvu pozdravili su gradonačelnik

Makedonska delegacija u Spomen muzeju biskupa J. J. Strossmayera
foto: M. Perić

Književna večer u Gradskoj knjižnici
foto: M. Perić

Polaganje vijenaca na Strossmayerov grob
foto: M. Perić

Zoran Vinković, potpredsjednik Gradskog vijeća, Mato Majbaum, pročelnica Odjela za društvene djelatnosti, Vjera Bellian i član Gradskog poglavarstva, u prošlom sazivu, zadužen za sport i kulturu, Mirko Čurić.

"Ovdje smo da se poklonimo biskupu Strossmayeru i da odamo priznanje njemu i Gradu Đakovu", rekao je veleposlanik Avziu, istaknuvši da je cilj ovog posjeta oživljavanje suradnje ne samo na

kulturnom, već i na gospodarskom planu.

U okviru programa "Četvrtih dana braće Miladinov" makedonska je delegacija posjetila Spomen-muzej biskupa Strossmayera, kojom prigodom je Vele Smilevski taj ustanovi predao skulpturu s likovima Dimitrija i Konstatntina Miladinova, rad akademskog kipara Tome Serafimovskog, te su položeni vijenci na grob biskupa Strossmayera i na spomenik poginulim braniteljima Đakovštine.

Potom je u Gradskoj knjižnici i čitaonici prof. dr. Borislav Pavlovski predstavio knjigu Konstantina Miladinova "Da vidim Ohrid, Strugu da gledam" i Gorana Kalodere "Braća Miladinov-legenda i zbilja". Nazočnima se predstavila i glazbena skupina "Vardarke" MKD-a "Braća Miladinovci" iz Osijeka, nakon čega je prijam za uzvanike upriličen i kod đakovačkog i srijemskog biskupa, msgr. Marina Srakića.

Marija Župan, Đakovački glasnik, 5.7.2001.

СВЕЧЕНО ОДБЕЛЕЖАНА 10 - ГОДИШНИНАТА ОД НЕЗАВИСНОСТА НА РЕПУБЛИКА ХРВАТСКА

Говор на амасадорот на Република Хрватска во Република Македонија, Александар Милошевиќ на свечената приредба по повод 10 години независност на Република Хрватска, одржана на 28 мај 2001 година, Салон 19, 19 во Скопје

*Veleposlanik Republike Hrvatske
u Republici Makedoniji
Aleksandar Milošević*

Poštovane dame i gospodo, Hrvatice i Hrvati, Makedonke i Makedonci, dragi prijatelji!

Republika Hrvatska koju imam čast zastupiti u prijateljskoj Makedoniji bilježi danas desetu obljetnicu svoje državnosti. Deset godina u povijesti na ovim prostorima nije mnogo ali je Hrvatska za to vrijeme prošla možda najdramatičnije razdoblje svoje povijesti. U ovih 10 godina morali smo četiri godine ratovati da bi ostvarili ono pravo koje se neotuđivo svakom narodu - da ima svoju državu.

Dame i gospodo, rat kroz koji je prošla Hrvatska ostavio je tragove i rane u dušama mnogih. Ipak s ponosom ističem kako je Republika Hrvatska danas, unatoč onima koji nisu htjeli njenu samostalnost, suverena i demokratska država.

Čovjek ne može živjeti sam na svijetu. U Republici Hrvatskoj žive i pripadnici drugih naroda. Njima Ustav i zakoni RH jamče sva građanska i manjinska prava prema najvišim europskim standardima. Budimo iskreni, manjine u Hrvatskoj u mnogome imaju veća prava nego u nekim zemljama zapadne demokracije. Ta činjenica posljedica je svjesnog opredeljenja hrvatskog naroda, a ne pritiska nekih inozemnih čimbenika.

Poštovani prijatelji, neću reći ništa novo ako Vas podsjetim da Republika Hrvatska danas prolazi

kroz sve one probleme s kojima se suočavaju i mnoge druge tranzicijske zemlje. To su prije svega problemi ekonomske prirode. Ali, istina je također da se Republika Hrvatska brzo i velikim koracima približava onim političkim, socijalnim i prije svega ekonomskim standardima sjedinjene Europe, te da unatoč trenutačnim poteškoćama odlučno kuca na vrata EU.

Sudbina je malih naroda da se za svoja legitimna prava moraju boriti upornije i teže od velikih naroda i država. Međutim, po svim moralnim i međunarodno - pravnim normama veliki i mali moraju imati jednake mogućnosti na dokazivanje i potvrđivanje svog nacionalnog identiteta. Republika Hrvatska i hrvatski narod tog prava nikada se neće odreći.

Želio bih ovom prilikom, dame i gospodo, uputiti nekoliko riječi posebno Hrvatima i Hrvatima koje su životni putevi i prst sudbine doveli ovdje u Makedoniji i kojima je ova predivna zemlja sa još divnijim ljudima postala druga domovina. Svjedoci smo da prijateljska Makedonija u ovom vremenu proživljava teške trenutke i da se mora, baš kao i Hrvatska prije desetak godina, s oružjem u ruci boriti za svoj teritorijalni integritet. To nisu sretni trenutci i ni jedan narod i njegovo političko vodstvo ne žele takav razvoj događaja. Međutim, kada se sve to

dogodilo pozivam sve Hrvatice i Hrvate, državljane Republike Makedonije da daju svoj puni doprinos političkim i svim drugim naporima da se očuva teritorijalni integritet Hrvatskoj tako druge i prijateljske zemlje Makedonije. Na putu lojalnost obvezuje ih i prijateljstvo s kojim su ih na ovim prostorima dočekali i primili makedonski prijatelji. Uvjeren sam, dame i gospodo, da ćete u ovim povijesnim danima dati sve za razvoj demokracije, mira i stabilnosti u Republici Makedoniji kao što to, otvorena srca i bez ikakvih zadnjih namjera čini i naša zajednička domovina Hrvatska.

Dame i gospodo, veze hrvatskog i makedonskog naroda duge su i trajne i potvrđivale su se u nekim od najdramatičnijih razdoblja povijesti dva naroda. Ponosan sam što imam priliku u duhu tih tradicionalnih odnosa biti na ovom skupu što Vas mogu pozdraviti u ime Republike Hrvatske, njenog Predsjednika, Sabora i Vlade i zaželjeti da se još dugo srećemo i da surađujemo na dobrobit Hrvatske i Makedonije.

Poštovane dame i gospodo, dragi prijatelji, dozvolite mi da ovo svoje obraćanje povodom Dana državnosti RH završim sa iskrenom željom za bogat i uspješan razvoj odnosa naših zemalja i blagostanje naših naroda.

“VEZOVSKA” LIKOVNA IZLOŽBA U SPOMEN-MUZEJU
BISKUPA STROSSMAYERA

IZBOR IZ VRIJEDNE STEČEVINE SPOMEN-MUZEJA

Nakon tri godine stanke, nastavljena je tradicija vezovskih likovnih izložaba u Spomen-muzeju biskupa J. J. Strossmayera. Izložbu pod nazivom “Stečevine Spomen-muzeja od 1991.-2001.”, otvorio je u subotu, 7. srpnja, u 18,30 sati đakovački i srijemski biskup u miru msgr. Ćiril Kos.

Program svećenog otvorenja izložbe vodio je ravnatelj Spomen-muzeja prof. Petar Strugar koji je upoznao nazočne s autorima koji su poklonili svoje slike Spomen-muzeju i omogućili vrijednu izložbu koja se otvara u sklopu programa 35. Đakovačkih vezova.

Ukupno 43 hrvatska i inozemna (iz Austrije, Njemačke, Makedonije i Bugarske) umjetnika poklonili su jednu ili više umjetnina (najčešće slike ili grafika) ovoj uglednoj ustanovi koju vodi prof. Petar Strugar, ukupno 250 slika. Najveći donator Spomen-muzeja je akademski slikar Zdravko Ćosić koji je poklonio čak 120 slika. Prof. Strugar se zahvalio najzaslužnijima koji su pridonijeli uspješnom radu Spomen-muzeja od početka njegova uređenja. Prof. Strugar je spomenuo cijeli niz osoba koje smatra zaslužnima što Muzej uspješno radi već deset godina i što je dobio novi izložbeni prostor tako da ih je poimence nabrojio: od đakovačkih biskupa i gradonačelnika do gospoda Lize i Jasne, djelatnica u Muzeju.

Biskup u miru msgr. Ćiril Kos otvara izložbu u Spomen-muzeju biskupa Strossmayera

Potom nazočnima se obratio gradonačelnik ing. Zoran Vinković, jedini iz novog Poglavarstva nazočan ovom događaju, koji je naglasio da će nova vlast još više ulagati u Spomen muzej biskupa Strossmayera nego prethodna, i da će se uopće povećati ulaganja u kulturu iz Proračuna Grada Đakova. Spomenuo je kako uskoro očekuje dovršenje rekonstrukcije zgrade Muzeja Đakovštine čime će se otvoriti novi izložbeni prostor u Đakovu.

Izložbu je otvorio đakovački i srijemski biskup u miru mons. Ćiril Kos koji je naglasio svoju

sreću što ovaj Muzej nastavlja kulturno djelovanje biskupa Strossmayera po kojem nosi ime.

Potom se nazočni, kojih je vjerojatno zbog mnoštva vezovskih događaja bilo manje nego obično, razgledali dobro postavljenu izložbu u potkrovlju Spomen-muzeja i još se jednom podsjetili na prethodnih 40 izložaba u ovoj ustanovi. Djela Rabuzina, Lackovića, Ćosića, Kerna, Wolenka, Kellera, Šiška i drugih temelj su buduće galerije domaćih majstora koja bi trebala izniknuti iz već sada vrlo vrijedne i bogate zbirke.

M.Ć.

BISKUP JOSIP JURAJ STROSSMAYER USTOLIČEN U ĐAKOVU 1850. GODINE

U Đakovu je 29. rujna 1850. ustoličen biskup Josip Juraj Strossmayer. Tom značajnom i svećenom činu prethodilo je nekoliko važnih događaja.

Bečke novine "Winer Zeitung" objavile su 18. studenog 1849. godine da je car i kralj Franjo Josip I. imenovao Josipa Jurja Strossmayera biskupom bosanske i srijemske biskupije u Đakovu. Ovo imenovanje bilo je omogućeno adbiciranjem tadašnjeg đakovačkog biskupa Josipa Kukovića koji je zahvalio na biskupskoj stolici u Đakovu i preselio u Beč te je tim činom 1849. biskupska stolica u Đakovu ostala prazna.

Imenovani biskup J. J. Strossmayer nalazio se od ljeta 1847. u Beču na dužnosti u carskom dvoru kao dvorski kapelan i direktor višeg sveučilišnog zavoda. Novi biskup J. J. Strossmayer dugo se, nakon imenovanja, zadržao u Beču jer je papa Pio IX. bio u egzilu u Gaetu te je radi toga tek 20. svibnja 1850. potvrdio carevo imenovanje Strossmayera za đakovačkog biskupa.

Papin izaslanik Mihael Viela Prela posvetio je 8. rujna 1850. Strossmayera u bečkoj crkvi sv. Augustina. Samo nekoliko dana poslije posvete biskup J. J. Strossmayer krenuo je brodom iz Beča u Osijek gdje mu je 26. rujna priređen svečani doček. Nakon tog lijepog i svečanog dočeka biskup je kočijom krenuo za Đakovo. Došavši u Đakovo uz mnogobrojnu pratnju prijatelja i štovatelja, koji su ga dočekali na Tomašanačkom bregu, biskup je u župnoj crkvi obukao crkvenu odoru te pod baldahinom krenuo prema stolnoj crkvi i dvoru, praćen i pozdravljan od mnogobrojnog naroda. To slavlje pratila je suznim očima majka biskupova s prozora biskupskog dvora. Sutradan 29. rujna u staroj Čolnićevoj crkvi nakon pozdrava obratio se novi biskup svojim svećenicima. Zatim je pročitan proglas Sv. Stolice te je tek tada novi biskup stupio na posebno ukrašenu biskupsku stolicu. Sada se kao

Biskup Josip Juraj Strossmayer

ustoličeni biskup prvi put usmeno obratio svome stada upozorivši u uvodu da smo u burnom vremenu koje je uzdrvalo i carstva, "a iz krila božjeg gnjeva proizašle su zarazne bolesti, glad i vatra". Glavni dio govora posvetio je svojim idealima: "Duhu slobode, jednakosti i bratimstva i narodnosti i domoljublju. Već je taj prvi govor jasno pokazao njegov životni put ali i veliku govorničku umješnost i snagu. Poslije svete mise mnogi uzvanici biskupu su čestitali biranim riječima i željama od kojih izdvajamo samo sljedeće: "Dobro došao, još slavnije ravnao. Ljubav si kod stada našao".

OPORUKA BISKUPOVA

Na zasjedanju Stolnog kaptola 9. travnja, nakon što je preč. g. Gabro Babić "tronulim srcem slavio uspomenu velikog našeg biskupa" pročitana je oporuka pokojnog biskupa koja je ovako glasila:

"Ovo je moja posljednja volja i odluka opruka pisana 18. travnja 1895. mojom vlastitom rukom:

Najprije dušu preporučujem Bogu, svome otkupitelju, da joj se smiluje, da ju plodova svoga svetog križa i svoje svete smrti vrijednim i dostojnim učini. Moje tijelo želim, da se pristojnim doduše, ali ujedno jednostavnim načinom ukopa i to u kripti stolne crkve, na mjestu označenome, više oltara. Na kamenu, kojim će se lokulus zatvarati, ima se u basreliefu u višoj strani metnuti Isus sudac živih i mrtvih sa svetom majkom svojom sa svetimi apoštoli, u donjoj strani ja sam, koj pred svoga suca stupam, noseći u ruki svojoj stolnu crkvu kano zalag milosti i milosrdja i to praćen, kanoti preporučem, svetimi apoštoli Cyrilom i Metodom.

Što se pago moga imetka tiče, taj sav osim onoga što sam od svojih dobrih roditelja baštinio, dolazi do svete crkve božje, ima dakle biti sav slavi božjoj i svrhama svete crkve božje posvećen. Ja sam već više puta svoj testament napravio i uvijek po istom svetom načelu postupao. Ti testamenti su tečajem vremena postali bez predmeta. Uništavaju se dakle i uništeni su, pa ako se gdje god nadju, nek budu samo svjedokom, da sam ja vazda svoj imetak slavi božjoj i svete majke crkva posvećivao, a to je, mislim, životom mojim dokazano, kog sam ja smatrao kao testament, koji svaki dan piše i izdvaja. Sav dakle imetak moj ima se na tri strane razdjeliti: jedna trećina seminariorom, druga trećina stolnoj crkvi, a treća trećina ima se na kamate dati i slavnim kaptolom dotle rukovoditi dok interes ne naraste do 6.000 for. šest hiljada forinti.

Kada se to postigne imaju se dva nova kanonika utemeljiti ....

Što se tiče seminararija puerorum, hvala Bogu u tu svrhu jur je znatan imetak spremljen (odnosi se na djecu koja se svećeničkom zvanju opredjeljuju. npr. Z. B.).

Što se tiče naše stolne crkve, na to se poglavito paziti ima, da se crkva u svoj svojoj prvobitnoj ljepoti uzdrži, kojekakvim prikupinama nekvari i neruži.

Mojoj sestri Magdaleni udanoj Unukić ostavljam svu svoju srebreninu. Prilažem pako popis iste srebrenine, koji je točan i vjerodostojan. Nebudeli moja sestra mene preživjela, sva je srebrnina moje sestrične Albertine udane Androvski. Osim toga istoj svojoj sestrični Albertini Androvski ostavljam 20.000 forinti dvadeset hiljada forinti, zlatni lanac, na kojem svoj križ na prsima nosim. Njega sam njegda, kada sam biskup postao, u Beču dao vrlo umjetno napraviti. Osim toga ostavljam svakomu djetetu moje sestrične i miloj Merici i dragome Aldi i svakomu što ih još može biti deset hiljada forinti - 10.000 for.

Ovo sam ja od od mojih dobrih roditelja još i viš ebaštinio; pak ovo nek i ostane u krilu obitelji Adrovski, koju sam poslije Boga svetogaznanja na ovome svijetu najviše ljubio i štovao.

Svom prijatelju i bratu F. M. L. Heinriku Androvskom ostavljam mile ospomene radi moj zlatni sat, koga sam dao u Engleskoj napraviti. Ta ura na sebi nosi moj monogram "Sve za vjeru i za domovinu". Sa urom je lanac kojeg sam dobio od mog pokojnog oca. Bog mu se duši smilovao. Osim toga isti F. M. L. Heinr Androvski ima pravo sebi četiri konja po volji svojoj iz štale ili ergele moje izabrati, a moja sestrična Albertina četiri krave iz moje švajcerije. Ako bi pako oni volili, da im se to gotovim novcem nadoknadi, onda se svaki konj ocjenjuje sa 400 for. a svaka krava 150 for. sto i pedeset forinti. Konji dakle ukupno sa hiljadu i šestotina forinti, kravu pako ukupno sa šesto forinti.

Sva moja prtenina je od moje sestrična Albertine Androvski, što se mojih svećeničkih haljina tiče, tek nek moja sestrična po volji svojoj među mladjem svećenstvom razdjeli. ...

Što se tiče zadužbina za moju dušu i za dušu mojih milih roditelja i moga pokojnog brata Mate, tome je jurve za mene za živa zadovoljeno. Dvije hiljade forinti imaju se od mog imetka predati slavnom momu kaptolu na korist sirotinje u Djakovu. ...

Obitelji Andrije Strossmayera, remenara u Djakovu, ostavljam pet hiljada forinti, to jest svakoj njegovoj kćeri p ojednu hiljadu forinti, to jest ukupno tri hiljade forinti. Taj se novac tim djevojkama ima izdati, kada se budu udavale, ili kada dobu zrelosti svoje podpuno postignu. Od tih

pet hiljada forinti dvije hiljade su namijenjene sinu gore rečenog Strossmayerova remenara, i to tako da se tim novcem izškola.

Mome komerdieneru Pavi Molnaru ostavljam jednu hiljadu forintikano priznanje za vjernu službu, koju mi je tečajem dugo godina iskazivao. Moja sva biblioteka uvrstiti se ima u biblioteku biskupsku; samo neka se pazi, da ništa ne manjka. Popis je iste biblioteke točan učinjen parokom djakovačkim Mijom Cepelićema, dok je još sekretar bio. Gospođi Lucički, s kojom sam posve zadovoljan, ostavljam iz svoje imovine petsto forinti.

Moje su sve slike jurve u Zagrebu kao svojima slavne akademije za znanost i umjetnost. Jedna je samo još slika, koja na isti skup slika spada, a to je slika, koja se u mojoj spavačoj sobi nalazi, koja smrt sv. Josipa predstavlja (U nju je gledao u trenucima smrti nap. Z. B.). Ta krasna slika je od Overbecka. Ako ju ja ne bi još za sebe živa u Zagreb prenijeti dao, ta se slika odmah poslije moje smrti ima prenijeti u Zagreb.

Eksekutori ove moje posljednje volje i odluke jesu: preč. g. Andjelko Voršak, kanonik komu za trud opredjelujem hiljadu forinti, 1000 for. i velečasnom g. Miji Cepeliću, parok djakovački, komu isto toliko, to jest hiljadu forinti namjenjujem.

Ovu moju posljednju volju i odluku završujem molitvom iz sve duše i iz sveg srca:

O sveta trojice jedini Bože smiluj se meni, smiluj se narodu momu!

U Djakovu dne 18. travnja 1895.
Josip Juraj Strossmayer, v. r.
biskupija bosansko - srijemski biskup"

ТЕКСТ НА СПОМЕН ПЛОЧИ

НА СЈЕЌАЊЕ БИСКУПУ
ЈОСИПУ ЈУРЈУ СТРОССМАЈЕРУ
ИЗДАВАЧУ "БУГАРСКИХ НАРОДНИХ ПЈЕСАМА"
БРАЋЕ МИЛАДИНОВИХ, ВЕЛИКОМ
ДОБРОЋИНИТЕЛЈУ И ПРИЈАТЕЛЈУ БУГАРА.
ОД ВЈЕЧИТО ЗАХВАЛНОГ БУГАРСКОГ НАРОДА
1999.

В ПАМЕТ НА ЕПИСКОП
ЈОСИП ЈУРАЈ ШРОССМАЈЕР
ИЗДАТЕЛЈАТ НА "БЪЛГАРСКИ НАРОДНИ ПЕСНИ"
НА БРАТЯ МИЛАДИНОВИ, ГОЛЕМИЯТ
БЛАГОДЕТЕЛ И ПРИЯТЕЛ НА БЪЛГАРИТЕ.
ОТ ВЕЧНО ПРИЗНАТЕЛНИЯ БЪЛГАРСКИ НАРОД
1999.

ЗАШТО SE NIJE POŠTIVALA OPORUKA?

U KRIPTI ĐAKOVAČKE KATEDRALE BUGARSKA ZAJEDNICA SVEČANO OTKRILA SPOMEN-PLOČU JOSIPU JURJU STROSSMAYERU

Bugarsko hvala velikom biskupu

Spomen-ploču biskupu Strossmayeru otkrio je gospodin Simeon, mitropolit Bugarske pravoslavne crkve za zapadni i središnji Europu

ĐAKOVO - Mitropolit Bugarske pravoslavne crkve za srednju i zapadnu Europu Simeon jučer je u kripti đakovačke katedrale svečano otkrio spomen-ploču koju je bugarski narod 1999. postavio u znak zahvalnosti Josipu Jurju Strossmayeru, koji je 1861. braći Miladinov pomogao tiskanje Zbornika makedonskih narodnih pjesama u Zagrebu. Ploča je otkrivena u nazočnosti biskupa Marina Srakića, bugarskog veleposlanika u RH Velizara Encheva, predsjednika bugarske zajednice u Hrvatskoj Raška Ivanova, predsjednika Vlade komisije za odnose s vjerskim zajednicama Franje Dubrovića, gradonačelnika Đakova, dr. Darka Vrtarića i

drugih. Predstavnici bugarske zajednice prvo su se u biskupskom dvoru sastali s biskupom Srakićem, a nakon otkrivanja ploče, položili vijenac na Strossmayerov grob te posjetili spomen-muzej. Kako je u pozdravnom govoru naglasio mitropolit Simeon, ploča s brončanim bareljefom otkrivena je na sam Dan slavenske pismenosti i bugarske kulture i prosvjete. «Ovim putem bugarski narod želi zahvaliti biskupu Strossmayeru, cijelom hrvatskom narodu i inteligenciji te njegovoj Katoličkoj crkvi na velikom doprinosu bugarskom preporodu», rekao je mitropolit Simeon. (S.Ž.)

ZA OŠTRAVANJE I PROŠI

Goran Kalogjera: **Braća Miladinovi - legenda i zbilja**, Rijeka

Kroatist i makedonist, redovni profesor Filozofskog fakulteta i aktivni prorektor Sveučilišta na Rijeci, Goran Kalogjera (Dubrovnik, 1951), posvetio je svoju jedanaestu knjigu problematici utemeljenoj na životopisima i djelima Dimitrija i Konstantina Miladinova.

Ova su slavna braća, književno / povijesno i kulturološki beskrajno značajna u makedonskim nacionalnim okvirima, istinski začetnici makedonskoga književnoga i kulturnog preporoda, zbog čega izazivaju i danas izvjesne bugarske (više politikanske a manje znanstvene) krugove da o njima govore kao pripadnicima bugarske nacije pa prema tome i književnosti, osporavajući na taj način njihovo stvarno podrijetlo (struško i makedonsko) te pripadnost makedonskom književnom i kulturnom kontekstu. Poznate su povijesne koordinate u kojima su rođeni i u kojima su djelovali, radeći svjesno na većoj ulozi i mjestu materinskoga jezika u makedonskim školama i crkvi koja se, uz tursko odobrenje (neku vrstu koncesije) kontrolirati i helenistički usmjeravati grčki klerici. Istodobno su se na istom nacionalnom zadatku u Bugarskoj našli i mnogi bugarski intelektualci (revolucionari), pa otuda bezbrojne nepotrebne nedoumice stvorene na temelju istoga cilja - nacionalnoga oslobođenja od turske vlasti i utjecaje grčkoga svećenstva.

Goran Kalogjera izdvaja u tom zamršenom odnosu makedonskih predstavnika s bugarskim, ruskim, hrvatskim i srpskim intelektualnim krugovima, poglavito sveučilišnim i donekle političkim, nekoliko spornih problema i daje im posebno osvjetljenje u svojim promišljanjima. Izdvojio bih argumentiranu tvrdnju o njihovom makedonskom podrijetlu i pripadnosti makedonskom kulturnom krugu (Potraga za identitetom), ali i izuzetno oštru i

gotovo polemičnu narav nekih priloga (a ima ih devetnaest) u kojima objašnjava i nalaze razloge za ondašnji stav hrvatske historiografije prema makedonskom pitanju koje je spletom okolnosti (i špolitičko-crkvenih) interesa postalo isključivo bugarskim (npr. Strossmayerov štićenik, Franjo Rački - mogući autor povete biskupu Strossmayeru napisane u Zborniku braće Miladinovih. Razlozi odbijanja Ljudevita Gaja kao izdavača i tiskara Zborniku braće Miladinovih).

Autor sasvim eksplicitno "proziva" Franju Račkog i Tadiju Smičiklasa, kao kompetentne povjesnike toga razdoblja, istodobno glasnogovornike i biografe J. J. Strossmayera (koji je financijski omogućio tiskanje "Bugarskih narodnih pjesama", tj zbornika u kojem je predstavljeno 584 makedonskih i 76 bugarskih narodnih pjesmama!), zbog njihova neopravdana prešućivanja makedonskog naroda i Makedonije u kontekstu "južnoslavenskog" pitanja (iako je još 1701. Pavao Ritter Vitezović u Stemmatographiji predočio grb Makedonije, op. B. P.), čiji je najveći pobornik (iz političkih i unijatskih razloga) bio upravo biskup bosanski ili đakovački i srijemski Josip Juraj Strossmayer.

Na listi hrvatskih kulturnih udjelnika koji su Bugarima vidjeli i Makedonca bilo je još uglednih Hrvata (npr. Ivan Kukuljević Sakcinski s kojim je Konstantin za boravka u Zagrebu dolazio u kontakt preko biskupa J. J. Strossmayera, kao uostalom i sa svojim tiskarom Antunom Jakićem, poduzetnikom i od 1861. saborskim zastupnikom).

Osobni stav da je riječ o makedonskim autorima, Kalogjera temelji na mjestu rođenja, jeziku kojim su se služili (struškom govoru), izravnim iskazima o makedonskom podrijetlu izraženim u nekim pismima te naporima da

RIVANJE OTVORENIH PITANJA

Hrvatsko filološko društvo - Rijeka; Makedonsko kulturno društvo "Ilinden" - Rijeka, 2001.

predstave makedonsku tradicijsku baštinu (uz pjesme i narodne svadbene običaje, pitalice, zagonetke, vjerovanja, osobna imena i leksičko blago utemeljeno na narodnim pjesmama). Goran se Kalogjera zalaže za znanstvenu objektivnost (nikome ništa ni dodati ni oduzeti ako mu pripada, kao što u ostalom Bugarima pripada navedeni broj narodnih pjesama koje je Konstantin Miladinov otkupio od bugarskog folklorista i književnika Vasila Čolakova, inače osobnog prijatelja!), da bi na Strossmayerov nagovor mogao zbornik nazvati "Bugarskim narodnim pjesmama", a ne kao što je prvotno zamišljen pod naslovom "Makedonske narodne pjesme" (i pod tim naslovom najavljivani u pismima!) te za smirivanje tenzija u raspravama koje mitologizacijom vode u slijepu ulicu nacionalističkih fikcija. On smatra da Stružanima i njihovom djelu nije potrebna legenda, nego realna književno-kulturna valorizacija koja uvažava sve aspekte i komplicirane povijesne zbilje toga razdoblja (o čemu uostalom svjedoči prilog Uloga čelnih ljudi obitelji Robev u životu Dimitrije i Konstantina Miladinova).

U ovoj je knjizi njezin autor počeo širiti kontekst kojem su pripadali makedonski preporoditelji, i tu činjenicu smatram važnom i poticajnom zbog opisa i ponuđenih argumenata o bitnim čimbenicima hrvatske kulture (i političke) scene spomenika razdoblja. Krenuo je tragom popisa pretplatnika u Zborniku u istraživanje širega društvenog i povijesnog konteksta, nudeći zanimljive crtice o poznatim Hrvatima toga razdoblja koji su na bilo koji način dolazili u vezu sa Zbornikom ili s Konstantinom Miladinovim (Odjeci Zbornika braće Miladinovih u Rijeci, njenoj okolici i Istri, Odjeci epohalnog djela braće u Hrvastkoj od 1861. - 2011., Antun Mažuranić- riječki

pretplatnik Zbornika braće Miladinovih, Zbornici Franje Kuhača, Stevana Verkovića i braće Miladinovih kao dokazi međunacionalnog isprepletanja usmenog stvaralaštva južnoslavenskih naroda) ili je pak riječ o recepciji u nekim slavenskim zemljama. (Zbornik braće Miladinovih u svjetlu jubileja).

Pred nama se otvara politička i kulturološka slika vremena na jedan suptilno ispriopovijedan način. U tom je smislu ovaj književno i povijesni napor osmišljen kao "priča" o povijesti književnosti i kulture, i to ne samo makedonske odnosno hrvatske, već znatno širega slavenskoga književnoispovijesnog kontesta (Zbornik braće Miladinovih u svjetlu jubileja). Na taj način pokazuje da tema nije iscrpljena i da je treba i dalje problematizirati, ali ne na ovaj način na koji su to povodom zaokružene obljetnice učinili prestavnici bugarske strane u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Goran je Kalogjera pokazao način kojim treba problematizirati otvorena pitanja u vezi sa "slučajem" Dimitrija i Konstantina Miladinova s obzirom na gledišta hrvatske književnosti i kulturne povijesti. Taj način treba biti kritičan i objektivan, čak do zaoštavanja otvorenih pitanja kojima se mora pristupiti argumentirano i bez odricanja bilo kome pravo na diskusiju i iznošenje argumenata. On se indirektno založio za njegovo rješavanje i širem povijesnom i kulturnom kontekstu kojem su u ovakvim primjerima uostalom sve sklonija i neka poredbeno književnoteorijska promišljanja, pa tu činjenicu smatram presudnom u daljim proučavanjima značaja i odlika djela Dimitrija i Konstantina Miladinova, ali i sličnih "slučajeva" u drugim književnostima.

Borislav Pavlovski

OD KOGA TREBA SPASITI MAKEDONSKU KNJIŽEVNOST?

REAGIRANJE NA TEKST GOSPOĐE M. JURIŠIĆ

Gospođa M. Jurišić je u tekstu Kako je Dražen Budiša spasio "Bugarske narodne pjesme" (Večernji list, Zagreb, četvrtak, 28. VI. 2001., God XLV, Br. 13.549, str. 16) predstavila hrvatskoj javnosti kao nepromišljena odvetnica bugarske književnosti na užrb makedonske, iznoseći (ili ponavljajući!) dobro znane teze o nepostojanju makedonske srednjovjekovne i o upitnosti novovjekovne književnosti, a to znači o nepostojanju književnoga korpusa koji je znanstveno proučen i vrednovan te osvjedočen kao nezaobilazna književnopovijesna i estetska činjenica.

Zbog predočenoga stupnja neobjektivnosti i nekompetentnosti autorice teksta objavljenog na stranicama vašega uglednoga dnevnika, primoran sam oglasiti se iz profesionalnih i moralnih razloga.

Povodom spomenutom proširenom priopćenju, sa senzacionalističkim podnaslovom "Jesu li braća Miladinov Bugari ili Makedonci" (bez upitnika!), bio je "posjet ravnateljice Nacionalne knjižnice Svetih Ćirila i Metoda prof. dr. Borjane Hristove" koja je, između ostaloga, iskoristila dugogodišnju želju: da vidi "Panegirka" srednjovjekovnoga bugarskog književnika Vladislava Gramatika" te da sudjeluje u "svečanoj akademiji koju je bugarsko veleposlanstvo priredilo u povodu 140. obljetnice tiskanja u Zagrebu zbornika braće Miladinov "Bugarske narodne pjesme".

No, zadržimo se na bitnim problemima, tj. Vladislavu Gramatiku koji je djelovao u Srbiji, Makedoniji i Bugarskoj u XV. stoljeću. On na "stanovit način povezuje južnoslavenske književnosti" (Vera Antić, Makedonska književnost, Zagreb, 1988). Rođen je u kosovskom Novom Brdu a djelovao većinom u makedonskim skriptorskim središtima (manastirima Nagoričane kraj Kumanova i Matejče između Skoplja i Kumanova). Srpski književnopovijesni izvori smatraju ga srpskim piscem, dok je po mjestu djelovanja i književnim odlikama makedonski pa tek onda bugarski srednjovjekovni književnik koji je najvažnija djela priredio i napisao (Zagrebački zbornik, 1469., čuva se u HAZU, i Rilski panegirik / zbornik, 1479) u makedonskom manastiru Matejče.

Pitam se: s kojom pravom netko prisvaja nešto što mu u cijelosti ne pripada i na tuđi račun širi vlastiti književni kontekst? Naime, od tuđega nema sreće ni povijesne veličine. Iz te je perspektive izjava (!) gospođe profesor znanstveno neodrživa i ukazuje na razmatranje tuđom kulturom baštinom u trećoj zemlji (tj. mojoj Hrvatskoj!) koja joj je u tom smislu poklonila nazaluženu pozornost. Uostalom, Vergilije je napisao prepametnu izreku o danajskoj darovima koji bi se s lakoćom mogli postvariti.

Želim Vam poručiti, gospođo M. Jurišić, da uopće nije "sporno pitanje" "jesu li braća Miladinov bili Bugari ili Makedonci". Da ste došli na zagrebački Međunarodni znanstveni skup o Dimitriju i Konstantinu Miladinovu koji je održan 23. o. m. u prostorijama Društva hrvatskih književnika,

uverili biste se (kao što se uvjerio i predstavnik bugarskoga veleposlanstva!) da se na njemu sasvim otvoreno i bez zadnjih misli raspravljalo i o pripadnosti "Bugarskih narodnih pjesama" trima kulturama: makedonskoj, bugarskoj i hrvatskoj. Makedonskoj zbroj 584 makedonske narodne pjesme, bugarskoj zbroj 76 buraskih (koje je Vasil Čolak prodao Konstantinu Miladinovu i zbog toga poslije njegove tragične smrti tražio od Franje Račkoga naplatu duga od pokojnoga druga i prijatelja još iz moskovskih studentskih dana) i hrvatskoj zbog biskupa J. J. Strossmayera, Zagreba i književnoga konteksta u kojem je knjiga objavljena. Te činjenice nitko nije skrivao i doista bi ih bilo deplasirano tajiti kad se već imamo čime baviti: zborničkom građom (koja je više od sakupljenih pjesama) i poezijom Konstantina Miladinova.

Danas je oduzeti ili ugrizavati kome nacionalnost pitanje ljudskih prava, da ne kažem svetogrde. Ne možete uvjeriti hrvatsku javnost, koja je do devedesetih učila u školama o Dimitriju i još više o Konstantinu Miladinovu kao makedonskim autorima. Netkome tko pjeva u Tuzi za jugom (odavno prevedenoj na hrvatski jezični standard, a odnedavno na čakavski i na kajkavski!) o Strugi i Ohridu na stručkom dijalektu, a sebe i sunarodnjake naziva u pismima "Makedončinata" teško može biti nešto drugo doli Makedonac koji nažalost u to doba (kao i Bugari uostalom!) nema svoje države, pa bi s lakoćom mogli Turci zaključiti da je riječ o građanima Turskoga Carstva (što i potvrđuju njihove putovnice s kojima su otputovali na stambološko stratište!).

Preporučam Vam da prolistate knjigu gospodina dr. Gorana Kalogjere "Braća Miladinov - legenda i zbilja" (2001) i dvojezičnu zbirku Konstantina Miladinova "Да видам Охрид, Струга да видам / Da vidam Ohrid, Strugu da gledam" (2001) koje su predstavljene istoga dana na već spoemnutom mjestu, uz nazočnost hrvatskih pjesnika-prevoditelja, sveučilišnih profesora sa zagrebačkoga, osiječkoga, riječkoga, skopskoga i ljubljanskoga sveučilišta (izostao je kolega sa sofijskoga i kolegica sa zadarskoga) te zainetersirane publike, kako biste se upoznali s objektivnim znanstvenim gledištima koja su obilježila zagrebački susret makedonskih i hrvatskih književnika i znanstvenika.

Sve ostalo se doima kao najobičnije naklapanje o zastarjelim i uvredljivim idejama koje spadaju u povijesnu ropotarnicu, a u koju ste uvučeni, nažalost, zbog neobavještenosti i nedostatka novinarske znatiželje.

I da Vam odgovorim na upit iz naslovne sintagme: makedonsku književnost treba spasiti od nezalica i ignoranata provjerenih znanstvenih činjenica.

U zagrebu, 28. lipnja 2011.

Dr. sc. Borislav Pavlovski, izv. prof.

Predstojnik Katedre za makedonski jezik i književnost zagrebačkoga Filozovskog fakulteta

МУГРИ

ОРГАН НА МАКЕДОНСКО - ХРВАТСКО ДРУШТВО

Вонредно издание

Година IV

Бесплатен примерок

140 години од објавувањето на зборникот на народни умотворби на Константин и Димитар Миладиновци

СВЕТИЛНИК НА МАКЕДОНСКОТО КУЛТУРНО БОГАТСТВО

Македонско - Хрватското друштво на основа на програмската определба, за да ја истакне определбата за развивање на пријателските односи помеѓу македонскиот и хрватскиот народ, во својот амблем ги внесе ликовите на Константин Миладинов и Јуреј Штросмајер. Јубилејот 140 години од издавањето на зборникот на народни умотворби на браќата Миладиновци го одбележување со издавањето на овој вонреден број

ВО АМБАСАДАТА НА РЕПУБЛИКА ХРВАТСКА ВО СКОПЈЕ

ПРИЕМ ЗА РАЗГРАНОКОТ ОД ШТИП

На 5 јуни 2001 во амбасадата на Република Хрватска во Македонија-Скопје, амбасадорот Александар Милошевиќ прими делегација на МХД разгранок во Штип. На средбата кај амбасадорот Милошевиќ делегацијата беше во состав: д-р Лазо Гичев, д-р Томо Маташев и Александар Захаријев, дополнета од Драган Петковски, потпретседател на Друштвото. Во разговорите беше потенцирана потребата од поголема соработка меѓу двете држави. Беа презентирани активностите и плановите што МХД ги има зацртано во следниот период.

Беше договорено на 14 јуни амбасадорот Милошевиќ во Штип да отвори изложба на слики и изврши промоција на книгата на проф. Александар Апостолов.

НАШИТЕ СВЕТИЛНИЦИ

Ги водеше иста цел
Ги спои во еден дел,
На векови да биде
Светлина да биде

Духот на прадедовците
да не се заборави.
Од колено на колено
да се носи, да се твори.
Македонија ја зближи со Хрватска
Хрватска со Макеонија
Вечна да е Тега за југ

С. Пркачин

ЧЕТВРТИ ДЕНОВИ НА БРАЌАТА МИЛАДИНОВЦИ ВО ЃАКОВО, 24-6 2001 ГОДИНА

Размена на поклони: Министерката за култура на Република Македонија Ганка Цветанова-Самоилова и градоначалникот на Ѓаково Зоран Винковиќ

Прием кај бискупот Марин Сракиќ

Полагање во

Полагање на венец

Вокална група "Варда

на гробот J. J. Штросмаер

Поздравен говор на министерката за култура на Република Македонија

оменикот на погинатите бранители Гаковштина

Посетителите во Градската библиотека

, МКД "Браќа Миладиновци" Осиек

Венец се положи и на споменикот во Вуковар, "Крст на жртвите за слободна Хрватска"

ZAGREBAČKO SVEUČILIŠTE I

Kao i drugi slavenski narodi koji u svojoj dugogodišnjoj teškoj i krvavaoj prošlosti nisu imali sveučilišta u domovini i mladi su Makedonci bili prisiljeni okretati se sveučilišnim centrima u drugim zemljama u želji da steknu željena znanja i vještine. Teško je precizno odrediti prve migracije Makedonaca prema europskim sveučilištima, no vrlo je izgledno da je prvi makedonski student u jednoj drugoj zemlji bio Andreas de Macedonija, koji je u periodu od 1377. do 1450. godine bio upisan kao student Bečkog sveučilišta. U najstarijim dokumentima ovog sveučilišta nema preciznijih podataka o ovome Makedoncu; zna se samo da je u to vrijeme rektor Sveučilišta bio doktor Johannes Galici di Bratislava (vjerojatno Bratislava), da je Andreas svoje školovanje plaćao dva groša i da je bio zapisan kao pripadnik "ungarske nacije".¹

Ime bečkog sveučilištarca koji glasi Andreja od Makedonije, ukazuje na činjenicu da se radilo o članu neke od makedonskih feudalnih obitelji, najvjerojatnije Andreašu, drugorođenom sinu kralja Vukašina, brata kralja Marka, u narodnoj pjesmi opjevanog kao Kraljević Marko, no nisu isključene i neke druge ličnosti o čemu je pisao profesor Polenaković u svom tekstu Prviot student od Makedonija na vienskiot univerzitet vo XIV vek.²

Stoljetna dominacija turske sile i duhovni primit grčkog svećenstva bacali su Makedonce vjekovima unazad. Izgubljen je osjećaj prvo slavenskog, a potom i makedonskog identiteta, grčki je jezik dominirao u školstvu i književnosti pa čak i u svakodnevnom životu. Najbolji makedonski sinovi bili su prisiljeni služiti svojim duhovnim izrabljivačima i svoje prve umjetnike, literarne, stručne i znanstvene radove objavljati na grčkom jeziku.

No žed za znanjem i svijest u nekolcine nacionalno probuđenih Makedonaca da se jedino znanjem i prosvjedošću narod može izvući iz duhovnog i fizičkog ropstva gonili su mlade Makedonce da se upisuju na najbolja sveučilišta svojih grčkih ugnjetača. I to je bio dobar i promišljen potez. Kako je na jednom mjestu u svojoj Autobiografiji napisao Grigor Prličev za njih u Makedoniji imena sveučilišnih centara u Janini i Ateni zvučala su kao najbolji mogući odabir. Shodno tome nije bilo ni malo čudno što najbolji odašnji mladi umovi odlaze baš u pravcu Janine i Atenskog sveučilišta.

Jedan od najpoznatijih polaznika Atenskog sveučilišta bio je najtalentiraniji pjesnik makedonskog prepoređa Grigor Prličev, koji se upisao na Medicinski fakultet, koji je istina ubrzo i napustio. Filologiju je na Atenskom sveučilištu diplomirao i Konstantin Miladinov, mladić koji je hitao k svom velikom životnom djelu. Na tamošnjem sveučilištu studirao je i Janaki Strezov, ujak velikog sakupljača narodnog usmenog stvaralaštva Kuzmana Šapkareva. Atenski sveučilištarci bili su i većina makedonskih udbenikara i prepoređitelja: Partenije Zoografski, Antim Rizov, Joan Žinzifov, otac poznatog pjesnika Rajka Žinzifova. Znanje koje su stekli neosporno im je koristilo u njihovim budućim prepoređnim zadaćama a nekima kao korisna priprema za daljnja usavršavanja.

Rusija u ulozi zaštitnicemalih slavenskih naroda imala je izuzetan interes privući što više mladih Slavena sa Balkana i politički ih indoktrinirati u korist svojih političkih i geostrateških interesa. Nesvjesni dvoiličnosti velike sile mnogi se mladi Makedonci oduševljeno okreću Rusiji i postaju štitenici raznih ruskih liceja ili studenti na tamošnjim sveučilištima. Danas su nam poznata njihova imena. I u ovom slučaju radi se o značajnim osobama iz ne tako daleke makedonske povijesti. Spomenimo i to da su se neki od njih mogli susreti i s dvojicom znamenitih hrvatskih znanstvenika: Vatroslavom Jagićem, Varaždincem, koji je predavao na Odesi i u Petersburgu, te uglednim Cavtačaninom Baltazarom Bogišićem, profesorom sveučilišta u Odesi.

Od uglednih Makedonaca u Rusiji imamo kao studente Parteniju Zoografskog, koji studira na Moskovskoj duhovnoj akademiji, Natanaila Ohridskog, kasnije uglednog političara, koji je diplomirao

na Kijevskoj duhovnoj akademiji. Među njima su i poznati prepoređitelji, prevoditelji, pjesnici, putopisci braća Konstantin i Andreja Petkovići, koji su nakon studija obavljali službe ruskih veleposlanika u Dubrovniku, Kotoru i Rijeci. Kao izvanredni student u Moskvi je na povijesno-filološkom fakultetu studirao i Konstantin Miladinov. Starogrčku filozofiju studirao je u Moskvi i Rajko Žinzifov, koji se tamo skrasio do kraja svog života.

I na Carigradskom sveučilištu također su studirali brojni Makedonci, no nažalost među njihovim imenima ne nalazimo niti jedno ime koje je ostavilo traga u burnoj makedonskoj povijesti. Našto interesantnije destinacije makedonskih sveučilištaraca su Leipzig i Beč, jer su na njima između dosta Makedonaca diplomirala dva člana istaknute obitelji Robevi, jedne od najbogatijih makedonskih obitelji koja je bila duboko povezana s tragedijom braće Miladinova.

U Leipzigu, gdje je inače bila vrlo jaka trgovačka kolonija Makedonaca diplomirao je medicinu Angel Robev iz Bitole, dok su na Bečkom sveučilištu isto tako medicinu diplomirala još dva člana ovog moćnog trgovačkog klana. Eftim A Robev i Konstantin Robev. Istaknimo i to da je plodni dramski pisac Vojdan Čerodrinski studirao neko vrijeme u Genevi.³

Zagrebačko sveučilište započinje svoj život od 1874. godine, kada pri njemu djeluju tri fakulteta: filozovski, pravni i teološki, da bi se 1917. godine utemeljio medicinski, 1919. poljoprivredno-šumarski, 1926. veterinarski i tehnički. Svoju povijest Zagrebačko sveučilišta obično računa od 23. rujna 1669. godine, kada je kralj Leopold I. uzdigao zagrebačku isusovačku akademiju na stupanj sveučilišta s pravima i povlasticama što su ih uživala i druga sveučilišta u Monarhiji. Pritom treba naglasiti posebne zasluge bana Mažuranića i biskupa Josipa Jurja Strossmayera.

Mišljenja sam da prvi makedonski sveučilištarci dolaze u Zagreb zahvaljujući Strossmayeru, koji time udovoljava molbi svog štitenika Konstantina Miladinova da primi u Zagreb na školovanje nekoliko mladih Makedonaca:

"I Miladinov zamoli biskupa, da dade u Zagrebu školovati nekoliko mladih Bugara, koji bi se odgojili za svećenike, da onda kod kuće istisnu gadne Francuze. Biskup preuzma nekoliko mladića, da se u sjemeništu biskupije križevačke u Zagrebu odgajaju".⁴

Uvidjevši da je Konstantinov prijedlog u korist njegove ideje i opsesije o promicanju katoličanstva na pravoslavnom tlu, Strossmayer je tako 1862. godine udomio nekoliko mladih ljudi iz Makedonije: Bozvaljeva, Desimirova, Nešova, Ivanova, Manolova, Sokolova i Sapunova, koji su se trebali školovati za svećenike i onda se uključiti u unutarnji pokret. Ovi mladi sjemeništarci koji su pohađali gornjogradska gimnaziju, bili su prethodnica sve učestalijem i brojnijem pristupanju Makedonaca Zagrebačkom sveučilištu.

Uzmimo li u obzir da kraljevina Jugoslavija nije priznavala makedonsku naciju, i na području vardarske Makedonije provodila velikosrpsku politiku, nije teško pronaći valjane razloge koji su "okretali" Makedonaca prema Hrvatskoj, odnosno tada jedinom hrvatskom sveučilištu, zagrebačkom. U tradiciju i narodnom sjećanju još su uvijek živjela sjećanja na veliki podvig braće Miladinova, na mecenatsku gestu biskupa Strossmayera i inače tradicionalno dobre odnose Hrvata prema Makedoncima, prvenstveno realizirane tijekom ilirskog razdoblja koje je imalo vrlo pozitivne odjeke u Makedoniji. No, priznajemo i još neke razloge koji su stimulirali mlade Makedonce da se opredjeljuju za zagrebačke fakultete.

Na teritoriji vardarske Makedonije postojao je samo Filološki fakultet u Skopju. Beograd, osim što je bio omrznut kao centar velikosrpskog nacionalizma i nije imao dovoljno razvijeno sveučilište, tako da je zagrebačko sveučilište s raznolikom ponudom fakulteta bio najbolji odabir.

Koncentriramo li se na razdoblje od 1930. godine do 1936. godine, uočit ćemo da je broj makedonskih studenata rastao iz godine u godinu. U periodu 1932/33. Zagrebačko sveučilište pohađalo je 60

MAKEDONSKI SVEUČILIŠTARCI

studenata iz Makedonije, da bi se njihov broj do 1936. godine popeo na 117. studenata.⁵

Makedonski studenti pokazivali su najveći interes za Ekonomsko-komercijalnu visoku školu, potom Veterinarski i Farmaceutski fakultet, te nešto manje za Tehnički, Medicinski, Filozovski i Šumarski fakultet i Muzičku akademiju.

Uvjerljivosti radi iznijet ćemo imena i prezimena makedonskih studenata na Zagrebačkom sveučilištu tijekom studijske godine 1931/32., uz napomenu da su shodno velikosrpskoj politici sva makedonska prezimena izmijenjena.

Ekonomsko - komercijalna visoka škola: Arsić Ljubomir (Štip), Bojadžević Metodija (Bitola), Bombolović Kosta (Prilep), Vojnicaljević Dimitrije (Veles), Dimitrijević Aleksandar (Kratovo), Eftimović Vladimir (Resen), Zozi Iraklije (Bitola), Kostić Stevan (Bitola), Patčević Simeon (Bitola), Stojković Tome (Bitola), Stojković Boris (Bitola), Šikarević Vasilka (Veles)

Veterinarski fakultet: Andrejević Boris (Veles), Vasković Blagoj (Veles), Velković Todor (Kavadarci), Bumurović Nikola (Štip), Delović Strašimir (Kumanovo), Jovanović Odisej (Bitola), Kostić Nikola (Bitola), Miljović Kiril (Resen), Mosković Dimitrije (Prilep), Popović Slave (Prilep), Simjanović Kiril (Bitola), Sterijović (Bitola), Parnadžević Metodi (Štip), Ristić Risto (Bitola), Dimitar ..... (Kavadarci), Kasuto Mone iz Skopja (Štip), Parlić Uroš (Tetovo), Hadži Angonović Tame (Bitola), Hadži Mitković Todor (Skopje)

Farmaceutski fakultet: Balvanlijević Ivan (Štip), Bombalović Božidar (Prilep), Borgović Vasil (Veles), Delović Panče (Veles), Ikonović Đorđi (Skopje), Kančević Boris (Gostivar), Kostić Nikola (Skopje), Krajničanac Rada (Prilep), Mišković Đorđi-Franjo (Bitola), Mukaetović Metodi (Kavadarci), Skerlović Kosta (Strumica), Smilević Boris (Veles), Hadži Manović Vasil (Kavadarci), Đambazović Božidar (Prilep)

Tehnički fakultet: Kardalović Petar (Bitola), Kupević Bore (Veles), Stefanović Kliment (Ohrid), Teoharović Mito (Kočani), Uremović Kosta (Veles), Šalević Dimitar (Veles)

Medicinski fakultet: Butlević Nikola (Prilep), Josifović Josif (Kavadarci), Manević Strahil-Pivka (Negotino), Smilević Dimitar (Veles), Donović (Resen)

Filozofski fakultet: Gligorović Aleksandar (Kavadarci)

Šumarski fakultet: Kostić Metodi (Bitola)

Muzička akademija: Tetarević Hristina

Mijenjenje makedonskih prezimena na -ić nije mimošlo ni najpoznatijeg makedonskog pjesnika između dva rata Kosta Apostolova Soleva. Sva prikupljena građa o Racinovom sudnju u Hrvatskoj evidentira njegovo prezime kao Solević.⁶

Treba istaknuti da su makedonski studenti u Zagrebu u predratnom vremenu bili vrlo dobro organizirani u kulturno-prosvjetnom društvu "Vardar", koji je imao prvenstveno kulturno-prosvjetnu funkciju, no unutar društva nije bilo teško registrirati nekoliko politički orijentiranih skupina.

Najbrojnija je bila "makedonska grupa", inače tijesno povezana s progresivnim studentskim pokretom na Zagrebačkom sveučilištu, potom nešto manje brojnija skupina studenata pod utjecajem VMRO-a, te "konformistička", sklona određenim kompromisima s velikosrpskim režimom.

Glavno okupljalište makedonskih studenata u Zagrebu bila je studentska menza u Ilici br. 47. gdje su se odigrale brojne rasprave između politički razjedinjenih studenata u kojima je tijekom svog boravka u Zagrebu sudjelovao i Kosta Racin, agitirajući naravno u korist onih koji su se opredijelili za skojevsku organizaciju. Od interesantnijih momenata za makedonska studentska zbivanja u Zagrebu valja naglasiti dva povijesno važna događaja i to suradnju s Racinom, odnosno pomoć u prebacivanju zbirke Bijeli mugri u Makedoniju te politički razgovori s vodom HSS Mačekom.

Dok je epizoda s Racinom bila izuzetno uspješna, pregovori s Mačekom nisu doveli do nikakvih rezultata, jer on nije imao dovoljno hrabrosti podržati svoju izjavu Manchester Guardianu da će u federativnoj Makedoniji, Makedonija imati status posebne jedinice.⁷

U svakom slučaju prateći dokumente ondašnjih nastupa makedonskih studenata na Zagrebačkom sveučilištu vidljivo je da su nastupali kao Makedonci, dakle bili su svjesni svog nacionalnog identiteta i jezika. U tom kontekstu još jednom citiram Racinovu rečenicu izrečenu 1939. godine o makedonskom jeziku "Taj jezik postoji i nije izmišljen!". Makedonski studenti pokrenuli su u Zagrebu i svoje glasilo "Naš Vesnik" koji se tiskao u tiskari C. Albrechta u Radićevoj 26., a u kojem je Racin objavio svoju poznatu pjesmu Berači duhana pod pseudonimom Neven Pejko.⁸

Suradnja makedonskih intelektualaca sa Zagrebačkim sveučilištem ima svoj kontinuitet, koji je bio prekinut jedino tijekom drugog svjetskog rata. Kao dokaz ovog tvrdnji možemo kao primjer uzeti Filozovski fakultet u Zagrebu, na kojem su od njegovog osnutka doktorirali brojni Makedonci.

Prvi Makedonac koji je obranio doktorsku disertaciju na ondašnjem Mudroslovnom fakultetu bio je Vankov Lazar 1892. godine, da bi od tada pa sve do danas na Filozovskom fakultetu doktorirao velik broj Makedonaca. Najpoznatiji makedonski doktorand na Filozovskom fakultetu svakako je bio nestor makedonskog visokog školstva, utemeljitelj povijesti makedonske književnosti, esejist, lingvist, folklorist, akademik Haralampije Polenaković, koji je 1939. godine obranio doktorsku tezu "Prilog izučavanju stranih elemenata u aromunskom govoru".

U popisu makedonskih doktoranata ove članice Zagrebačkoga sveučilišta nalazimo tako Rista Đorđevskog, Aleksandra Matkovskog, Cvetanku Organdijevu, Slavča Keramitičevskog, Živku Avramovsku, Sima Mladenovskog, Predraga Zarevskog, Katicu Čulavkovu, Jovana Belčevskog, Tome Janakijevskog, Trajka Petrovskog i druge.⁹

Logično je za pretpostaviti da je i na drugim članicama Zagrebačkog sveučilišta diplomiralo ili doktoriralo također podosta Makedonaca, stoga je zadovoljstvo zaključiti da su Makedonci u hrvatskom akademskom okruženju uvijek nailazili na dobar prijem i stjecali vrhunska znanja koja su u mnogome potpomogla stvaranju i razvijanju mladog skopskog a potom i drugih makedonskih sveučilišnih centara.¹⁰

Dr. sc. Goran Kalogjera

¹ Diae Martikel der Univerzitat Wien, I-1, 1377-1450. Wien

² Polenaković, Izabrana dela, 6, Makedonska knjiga, Skopje, 1989, str. 316.

³ Podatke o sveučilišnim odredištima i studentima Makedoncima u tuđini crpio sam iz teksta H. Polenakovića:

Beleški za makedonski studenti i nivnite studii vo XIX vek, U Izabrani dela, 6, str. 138.

⁴ Strossmayer u narodnoj prosvjeti, u: Hrvatski domoljub J. J. Strossmayer, HAZU, 1995., str. 102.

⁵ Kalogjera, Goran, Hrvatsko-makedonske književne veze, ICR, Rijeka, 1998., str. 143.

⁶ Isto, str. 132.

⁷ Racin vo sećavanjata na sovremenice, Kultura, Skopje, 1983.

⁸ Kalogjera, Goran, Hrvatsko-makedonske književne veze, ICR, Rijeka, 1998., str. 144.

⁹ Filozovski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, monografija, Zagreb, 1998.

¹⁰ Nakon drugog svjetskog rata po osnivanju i drugih hrvatskih sveučilišnih centara također bilježimo dolaske Makedonaca na studij ili usavršavanje u Rijeku, Osijek ili Split.

ODUZIMANJE PRAVA NA NACIONALNU POVIJEST

O sarkofagu biskupu Joanikija, o Kirilu Pejčinoviću-Tetoecu i Arsenijevom prijepisu "Sedam smrtnih grijeha" s komentarima, a povodom albanskoga rušenja Manastira Sv. Atanasija u selu Lešok pored Tetova.

Kratka vijest o albanskom rušenju Manastira Sv. Atanasija u selu Lešok pored Tetova u hrvatskom društvenom i kulturnom kontekstu djeluje kao neugodna stranica iz dnevnika o Domovinskom ratu za vrijeme kojega su stizale desetine, pa i stotine, istih i sličnih poruka što su nas ostavljale bez daha i prvih riječi objašnjenja o tim mnogobrojnim kulturocidnim postupcima odmetnute strane.

Danas smo znatno svjesniji razmjera i ponekad nenadoknadivosti gubitaka kulturnih artefakata čijim se uništenjem nastojalo oduzeti hrvatskom narodu njegovo povijesno sjećanje, kao što se danas to, ali ne prvi puta, oduzima makedonskom čovjeku na njegovim stoljetnim i tisućljetnim prostorima življenja.

Selo Lešok, udaljeno osam kilometara od Tetova, u sjeverozapadnoj Makedoniji, podno Šar Planine i uz rijeku Penu, predstavlja tipičan primjer prepletanja različitih kultura i naroda na istom mjestu (bizantske, makedonske, srpske, turske, albanske i dr.), ali i sve prepreke u oblikovanju kontinuirane slike kulturne povijesti. Izgradnja se Leškočkog manastirskog kompleksa situira u XIV. stoljeću. U tom selu se nalaze četiri pravoslavne crkve od kojih su dvije posvećene Sv. Atanasiju, čiji je kult oduvijek bio veoma raširen u Gornjem i Donjem Pologu odnosno u Tetovskom i Gostivarskom kraju, dok se treća crkva Sv. Bogorodice a četvrta Sv. Kirila i Metodija (tj. Ćirila i Metoda), a sve pripadaju manastirskom kompleksu.

Zanimljiva je povijest crkvice Sv. Atanasija pored sela Lešok, koju je podigao jeromonah (svećenik monah) Antonije. Taj i drugi važni podaci o toj crkvisi bili su ispisani na sarkofagu episkopa (biskupa) Joanikija (tj. jeromonah Antonija, s vremenom unaprijeđenoga u crkvenoj hijerarhiji) koji je, s još dva slična sarkofaga (vjerojatno s

ostacima njegovih nasljednika na toj crkvenoj dužnosti), pronađen u neposrednoj blizini arhijerske stolice. Spomenuti se sarkofag episkopa Joanikija odlikuje rafiniranim ukusom, sudeći po materijalu, načinu obrade i kamene ornamentike. Crkvice Sv. Atanasija i Joanikijev sarkofag pripadaju razdoblju prve Pološke episkopije (1348-1355.). O tome svjedoči natpis, koji je otkrio 1927. i objavio 1933. R. M. Grujić, čiji sadržaj odnosi na gradnju crkvice, Skopski sabor na kojem je proglašeno Carstvo i Patrijaršija, osnovana eparhija za Donji Polog, određen ktitor (donator) hrama, a jeromonah Antonije postavljen za prvoga pološkog episkopa. To je doba vladavine Makedonijom Stefana Dušana, cara Srba i Grka, koji se okrunio u Skoplju 16. travnja 1346.

Crkva Sv. Bogorodice Htetovske, koje su obnovili car Dušan i njegov sin Uroš, zamijenila je u rezidencijalnom smislu crkvicu Sv. Atanasija, iako se prvi pološki biskup često u nju vraćao, posvećujući se molitvama u samoći ili prisustvujući onima koje je služio jeromonah. Manastir uz nju je izgrađen u prvim desetljećima XIII. stoljeća na mjestu nekadašnjega grada Hisara i u blizini rijeke Pene.

Za vrijeme turske vlasti (svi makedonski grobovi bili su osvojeni do kraja XIV. st.) crkva Sv. Atanasija nekoliko je puta razorana, da bi najveća razaranja, gotovo uništenje, doživjela 1698. godine prilikom povlačenja austrijske vojske, kad su spaljeni i konaci (ali ne i crkva Sv. Bogorodice).

Punih 120 godina taj je manastirski objekt bio samo element kolektivnog sjećanja koji je makedonski prosvjetiteljski književnik i svećenik Kiril Pejčinović-Tetoec pretvorio od dvadesetih godina do smrti 1845. u nezaobilazno središte makedonske kulture 19. stoljeća. Uz pomoć popa (svećenika) Petra iz sela Lešok i seljaka iz okolnih sela, a usuprot nekim svećeničkim krugovima iz

Tetova (koje se nazivalo u srednjovjekovlju Kalkamdelen i Htetovo), podigao je Kiril Pejčinović, uz otvorenu potporu tetovskoga poluneovisnog paše Abdukla-Rahmana i njegovih sinova, manastirske ćelije. Bio je uvjeren da je obnovio stari manastir Sv. Atanasija, zadužbina srpskoga kneza Lazara, o kojem je napisao Žitje i službu caru Lazaru (1841), posljednji hagiografski tekst u makedonskoj književnosti, jer je u jednoj hilendarskoj povelji naišao na podatak o manastiru u selu Lešok (ali onom koji se nalazio u Raškoj a ne na području Makedonije!).

Pejčinović je obnovio manastirske ćelije posvećene Sv. Atanasija do crkve Sv. Bogorodice (iz 1326) i u njima razvio živu i književnopovijesno relevantnu književnu djelatnost u prvoj polovici 19. st. Uz izvornu književnu djelatnost (Ogledalo, Budim, 1816, Utjeha grijeshnima, 1840. i njegov poznati stihovani epitaf urezan u grobnu ploču) sakupio je mnoštvo starih rukopisa i knjiga (iz Skadra, Budima, Ravnice, Venecije) te osnovao manastirsku knjižnicu (najvrijedniji se primjerci ž

Četveroevanđelje iz 1342., Cvjetni triod iz 1514., Kučeviški minej (mjeseocoslov) iz 1622., Psaltir iz XVI. st. i Leškočki pomenik (spisak mrtvih) iz XIX. st. - nalaze u Muzeju Srpske pravoslavne crkve, Srpskoj patrijaršijskoj biblioteci i Narodnoj knjižnici u Sofiji).

Leškočki manastir se našao na dugačkom popisu makedonskih (srednjovjekovnih) skriptorija koji počinje sa slavnom Ohridskom književnom školom (886. god.). Uz Kirila Pejčinovića-Tetoeca, određeni je književni trag ostavio i jeromonah Arsenij (umro oko 1850.). Prepisao je, između ostalih, knjigu o sedam smrtnih grijeha (Sedmogrehnikot, 1844), koju je obogatio osobnim komentarima. Taj "Sedmogriješnik" je jedini sačuvani makedonski rukopis u kojem se pojedinačno određuju sedam smrtnih grijeha. On je i autor crteža s likom Kirila Pejčinovića-Tetoeca, brata i molitvi i vjeri, i autoportreta koje je nacrtao na stranicama knjiga koje je prepisivao.

Leškočki manastir (Manastir Sv. Atanasija) bi je u vlasti različitih vladara koji su se prema njemu odnosili s pozornošću ili s odbojnošću, ovisno o nacionalnim, političkim i vjerskim gledištima. Pozitivan odnos ostavio je neosporno vrijedne kulturne artefakte koji svjedoče o naporima izuzetnih pojedinaca da svoj narod upišu u memorijsku bazu svjetske baštine, dok oni drugi nisu vrijedni ni spomena svojim odricanjem kultiviranja i civiliziranja prošlosti i sadašnjosti kao zaloga budućnosti.

Čovjek ponekad u zabludi pokazuje da je biće koje ne vjeruje u povijest kao učiteljicu života. To ne bi trebala biti ni u kojem slučaju dominirajuća strana njegove naravi. Ovaj čin albanskoga kulturocida kojim je uništen jedan od nezaobilaznih toposa na zemljovidu makedonske kulture dokaz je da nepromišljeni pojedinci ne mogu obuzdati destruktivnu stranu osobne naravi koja ih vodi sigurnom rukom pred lice pravde - prvo onih kojima oduzimaju pravo na nacionalnu povijest a potom pred sud vlastitoga naroda koji će se prije ili kasnije stidjeti njihovih "uspjernih akcija".

Prizori ruševinama Manastira Sv. Atanasija, a još više ljudskih žrtava u makedonsko-albanskom sukobu, prestrašna su upozorenja o zloj naravi rata koji je lako početi ali teško zaustaviti i zaliječiti kad nastupi mir.

Borislav Pavlovski

МАКЕДОНСКОТО ИСЕЛЕНИШТВО ВО ХРВАТСКА

Да се пишува за македонското иселеништво во Република Хрватска е навидум лесна работа зашто Република Хрватска е блиска земја со која што Македонија живееше во иста држава во текот на двете бивши Југославији од 1918 до 1991 година. Тоа е држава која што прва ја призна Република Македонија под нејзиното уставно име; држава со која се воспоставени политички и културни односи од највисоко пријателско ниво; држава со која никогаш не сме имале отворени политички и други прашања и држава со чии што народ постојат вековни културни, книжевни и политички односи.

Република Хрватска е единствена земја на југо-источниот дел на Европа во која што македонското иселеништво ги ужива сите човекови и граѓански права и каде на Македонците им се гарантирани сите права како национално малцинство. Таа е земја каде што владата преку материјална и финансиска помош го помага развојот на малцинствата за афирмација на нивните национални, културни и јазични вредности, за тие да служат како мост за развивање на пријателството помеѓу хрватскиот народ и матичните народи на малцинствата, афирмирајќи ја на тој начин Република Хрватска како демократска и граѓанска земја.

Република Хрватска е исто така земја во која што македонското иселеништво е релативно добро организирано. Постои Заедница на Македонците, како кровна организација на повеќе македонски културно уметнички друштва во поголемите градови на Хрватска. Постои Хрватско-македонско друштво, и три црковни општини на

МПЦ и тоа во Загреб, Сплит и Пула. Од 1993 година заедницата го издава и списанието "Македонски глас", што како главен уредник успешно го води новинарот Огнен Бојацки од Загреб. Преку сите тие организации Македонците во Хрватска можат да остварат релативно богат културен, просветен, спортски и духовно-верски живот, настојувајќи да го задржат и развиваат својот македонски идентитет.

Конечно, Република Хрватска е земја каде што Македонците се наоѓаат на најразлични врвни места во науката, високото образование, културата, судството, стопанството и во други подрачја на општеството.

Може да се тврди дека Хрватска не била земја каде што доаѓала економска емиграција од Македонија, барајќи тука работа на помошни и/или нестручни работи. Тоа и довело до тоа денеска македонското иселеништво во Хрватска да има стручни квалификации и образование кое е на повисоко ниво од иселеништвото во била која друга европска или воневропска земја, а можеби таа структура е појака и од онаа во Татковината.

Македонското иселеништво во Република Хрватска денеска се карактеризира со:

- * релативно високо културно, стручно и образовно ниво,
- * висока старосна структура,
- * повеќе од 95 % на мешовити бракови во македонските фамилии,
- * голем процент на пензионери во вкупниот број на иселеници,

- * голема концентрација во поголемите градови,
- * целосно вклопување во хрватското општество,

И покрај тоа што кај македонското иселеништво во Хрватска постојат високо развиени македонски национални чувства, децата на Македонците чии мајки не се Македонки, скоро по правило не го знаат македонскиот јазик и, што е уште потешко, не се ни чувствуваат како Македонци. Од друга страна пак, сегашната релативно тешка економска ситуација во Хрватска предизвикува емиграција на младите Македонци од Хрватска во други поразвиени земји. Ако се земе во обзир дека нашето иселеништво не се обновува со нова миграција од Македонија, може да се предвиди дека ќе дојде до постепено одумирање на македонското иселеништво во Република Хрватска, преку комплетна интеграција, односно асимилација од страна на мнозинскиот народ. Постои реална опасност за една или две генерации да дојде до целосно исчезнување на организираното македонско иселеништво во Република Хрватска.

Заради тоа сметам дека сите организации во Татковината и во Хрватска кои се бават со прашањето на иселеништвото, а тука спаѓаат Агенцијата за иселеништво на Македонија, Светиот архиерејски синод на МПЦ, Заедницата на Македонците во Хрватска со управите на МКД, како и управите на црковните општини, треба да разработат стратегија со активни програми како да се спречи остварувањето на овие песимистички гледања за иднината на македонското иселеништво во Хрватска.

Од друга страна пак, поаѓајќи од релативно високото образовно и културно ниво, нашите сонародници во Хрватска повеќе не се задоволуваат со културно-уметнички приредби исполнети само со народни песни и ора, како што и нашите верници во црквите не се задоволуваат само со пасивно слушање на делови од Светото Евангелие и на молитви на црковно словенскиот јазик за

време на Богослужбите. Првата еуфорија после остварување на независноста и формирањето на Заедницата, друштвата и црковните општини помина и веќе се забележува одредено пасивизирање на многу поранешни активни членови во нашите организации.

Македонци од Славонија и Барања на годишно собрание во Осиек

Поаѓајќи од тоа што Република Хрватска и хрватскиот народ се од посебна важност за Република Македонија и македонскиот народ, кое не треба посебно да се елаборира, сите поменати компетентни органи и организации треба на нашите иселеници и нивните потомци во Хрватска да им понудат програми и нови содржини за работа, што ќе го овозможат одржувањето и натамошното јакнење на македонското иселеништво, како мост за јакнење на соработката на сите општествени подрачја помеѓу хрватскиот и македонскиот народ во целина.

Затоа и сметам дека изградбата на "Македонскиот центар" во Загреб, со содржините што се разработени и им се предложени на компетентните органи во Татковината, може да биде еден од факторите што ќе овозможат остварување на така зацртаната стратегија за развивање на македонското иселеништво во Република Хрватска. Финансиските средства не треба да бидат пречка за неговата изградба. Во тој смисол ја очекуваме и поддршката на Република Македонија.

Томислав Зојчески

ОРГАНИЗИРАНА МАКЕДОНСКА ПРАВОСЛАВНА ЕПАРХИЈА ЗА ЕВРОПА

ПОГЛЕДИ НА ЗЕМЈИТЕ ОД ТРАНЗИЦИЈА

На организираното собрание на Епархијата за Европа, одржано на 19 мај годинава во Минхен под раководство на Митро-политот за Европа, неговото високо-преосвештенство господин Горазд беа поднесени извештаи и осврти за работата и активностите на сите 28 македонски православни црковни општини во Европа. Од трите македонски православни црковни општини кои делуваат во Хрватска “Св. Злата Мегленска”, од Загреб, “Св. Наум Охридски”, од Сплит и “Св. Јоаким Осоговски” од Пула, на соборот присуствуваше само претседателот на МПСО од Пула Ратко Димовски.

Аршинот со кој се мерат обврските на Православните црковни општини од земјите со развиена демократија не е применлив кај земјите во транзиција, каде со оглед на општествените услови во кои се живеело пеесет и повеќе години и не се сторени претпоставките за духовен живот и определба. Ни животните услови не се постигнати во кои воведувањето на црковните такси и пристојби не било прифатливо ни популарно.

Присутните беа запознати со готовноста на надлежните служби на Република Хрватска, католичката црква икако и другите фактори да

помогнат во рамките на своите можности овластувања и определби.

На духовно воспитната работа на нашите македонски православни црковни општини, кои освен развитокот на духовниот живот, имаат многу поширока обврска кон развивањето на основната духовна мисла и определба базирана врз силните копнежи и национални определби како и старата изворна дедовска религија.

Соборот резултираше со донесување на седум одлуки. Сите овие одлуки доставени им се на МПСО.

БОГОСЛУЖБА НА МАЛЧИН ЈАЗИК

По повод на големиот православен празник Воспението на пресветата Богородица на 28-ми 08-ми и денот на Свети Јоаким Осоговски, патрониот светец и празник на Македонската православна црковна општина “Свети Јоаким Осоговски” од Пула во Истра престојуваше свештеникот Коце Салтировски.

Во рамките на прославата на самиот ден 28-ми 08-ми во фрањевачкиот самостан во Пула, беше одржана богослужба, по која неколку граѓани се причестија. Овој пат и неколку деца ја примија првата нафора од раката на македонскиот свештеник.

По богослужбата во големиот салон на овој сакрален објект, свештеникот Коце Салтиров во рамките на симпозиумот “Нови преседани во односот кон културно-историските и сакралните споменици во Македонија зборувааше за значењето на манастирските, црковните и други верски и културно историски вредности и нивното разурнување, оштетување и оскврнување.

Во времето на престојот во Истра, свештеникот го посвети хотелот “Александри” на Ѓоко и Нина Трајкови на Пешчана Увала во Пула во кој престојуваше, неколку десетина километри оддалечено од Пула, ја посети Македонската црква, изградена во XVII век во чест на Света Луција, која је изнајмена на Македонската православна црковна општина “Свети Јоаким Осоговски” за наредните пет години за сите богослужби и христијански црковни и народни манифестации.

Според одлуката на поречко-пулскиот бискуп монсињор Иван Милован ползувањето на овој објект е неограничено, со една обврска да граѓаните можат на Света Луција да го прослават празникот.

Штом е во прашање прославата со дружељубивите Водњанци, нема грешка, нека повелат тие кај нас и ние со нив, ќе се потрудиме, колку е можно поубаво да ги одбележиме и прославиме сите празници.

Р. Димовски

МАКЕДОНЦИТЕ ОД ХРВАТСКА ПРЕДЛАГААТ:

ВО СТРУГА УЛИЦА НА ЈОСИП ЈУРАЈ ШТРОСМАЕР

По повод 140 - годишнината од излегување од печат на Зборникот на браќата Миладиновци во знак на благодарност на ѓаковачкиот бискуп Јосип Јурај Штросмаер Заедницата на друштвата на Македонците во Република Хрватска дадоа иницијатива да се предложи на Начелништвото на градот Струга да именуваат една улица во Струга со името на Јосип Јурај Штросмаер.

Очекуваме подршка за овој предлог и од Управниот одбор на Струшките вечери на поезијата, Македонското-хрватско друштво од Скопје, Друштвото на писателите на Македонија и други.

Управниот одбор на Заедницата на друштвата на Македонците во Република Хрватска

Се надеваме дека градоначалникот на Струга, господин Ромео Дербан ќе ја прифати

нашата иницијатива и ќе се реализира нашиот предлог.

Б. Ј.

Струга

ГОСТИ НА “ЛИДАС 2001”

Во Плeтeрница, малo гpaдчe вo рaвнaтa Слaвoниja, нa 17 јуни 2001 гoд. сe oдржa 19 Смoтрa нa фoлклoр нa нaрoдни oбичaи пoд имeтo “ЛИДАС 2001” (ЛИпaњски Дaни Ствaрaлaштвa).

Нaшeтo Мaкeдoнскo културнo друштвo “Крстe Мисиркoв” имaшe чeст дa, пoкрaј двaсeт културнo-умeтнички друштвa oд цeлa Хрвaтскa и двe друштвa oд Бoснa и Хeрцeгoвинa, бидe пoкaнeтo дa учeствувa сo фoлклoрнaтa сeкциjа нa тaa смoтрa.

Ситe учeсници нa смoтрaтa вo пoвoркa пoминaа низ уллицитe нa урeдeнaтa Плeтeрница дo Грaдскиoт пaрк кaдe бeа, зa дoб-рeдoјдe, дoчeкaни сo кифли и рaкиjа.

Нaстaпoт нa нaшитe рaзигрaни и рaспeани члeнoви нa фoлклoрнaтa сeкциjа, вo двaтa дeлa oд пoгрaмaтa, бeа срдeчнo пpимeни и сo дoлгoтpaeн aплaуз нaгpaдeни.

Мнoгу пoвeкe oд сaмoтo учeствo тpeбa дa сe истaкнe дpyжeњeтo сo члeнoвитe нa хрвaтскиe културнo-умeтнички друштвa и нoвoствoрeнитe мнoгубрoјни пpиjатeлствa.

д-р Мaркo Пaризoвски

GRADONAČELNIK OMIŠA PRIMIO IZASLANSTVO MKD “MAKEDONIJA” IZ SPLITA

Uoči nacionalnog i državnog praznika - Ilindena i Svetog Ilije, te desetogodišnjeg jubileja MKD “Makedonija” iz Splita, gradonačelnik Omiša prof. Ivan Škaričić sa suradnicima priredio je primanje za dele-

Delegacija MKD “Makedonija” iz Splita kod gradonačelnika Omiša prof. Ivana Škaričića

gaciju Makedonskog kulturnog društva “Makedonija” i Makedonske pravoslavne crkve općine “Sv. Naum Ohridski” iz Splita.

U srdačnom razgovoru izraženo je obostrano zadovoljstvo na dosadašnjoj desetogodišnjoj suradnji. Predsjednica MPCO Ivona Musić-Nedelkowska osvrnula se i na trenutačno teško stanje u matičnoj domovini, a gradonačelnik Škaričić je kazao kako je upoznat sa teškom i kompliciranom situacijom u kojoj se nalazi Makedonski narod, te istaknuo kako je ona slična onoj u kojoj se prije 10. godina nalazio i Hrvatski narod. On je zatim rekao kako Hrvatska može poslužiti kao uzor Makedonskom narodu da mu da snage kako bi izdržao nametnuti mu rat.

Na kraju Škaričić je naglasio kako će i ove godine grad Omiš sa zadovoljstvom biti pokrovitelj proslave Ilindenskog ustanka i 10. godina MKD “Makedonija” koja će se održati na poznatom izletištu u Radmanovim mlinicama na ušću Cetine kod Omiša.

Ivica Luetić

ВО САМОБОР

ИЛИНДЕНСКИ ПИКНИК

Претседателот на МКД "Крсте Мисирков" од Загреб, Иван Качуров одржа пригоден говор

Под покровителство на Владата на Република Хрватска - Уредот за етнички и национални заедници или малцинства, Заедницата на Македонците во Република Хрватска и Македонското културно друштво "Крсте Мисирков" од Загреб, го одбележаа најголемиот македонски национален празник "ИЛИНДЕН". По тој повод го организираа, на 27.7.2001 год. во спортско рекреациониот центар Вугриншчак во Самобор традиционалниот македонски собор ИЛИНДЕНСКИ ПИКНИК.

Во 9,30 часот беше положено цвеќе на бистата од Коста Рацин и одржан пригоден

говор и програм, а во 10 часот на централниот плоштад во Самобор, се одржа културно-уметничка програма во изведба на КУД "Владо Тасевски" од Скопје и МКД "Крсте Мисирков" од Загреб.

Многубројните посетители посебно беа воодушевени од настапот на гостите од Скопје, со квалитетната програма на игри, народни обичаи, песни и носии чие фолклорно богатство претставува идентитет и историја на македонскиот народ.

На пладне во спортско рекреациониот центар Вугриншчак беше приреден бесплатен војнички грав а дружењето продолжи со музика, песна и ора до доцна по пладне.

Б. Ј.

Пред бистата на Кочо Рацин во Самобор

КУД "Владо Тасевски" во Самобор

КУД "Владо Тасевски" од Скопје

OKO 350 MAKEDONACA NA JEDNODNEVNOM IZLETU
U RADMANOVIM MLINICAMA POKRAJ OMIŠA

U ZNAKU ILINDENA I DESETOGODIŠNJEG JUBILEJA MKD "MAKEDONIJA"

Predsjednik Hrvatske zajednice u Republici Makedoniji, Ljubomir Brandulica u Radmanovim je mlinicama na proslavi Ilindena, pozdravio sve nazočne

Splitski Makedonci, njih oko 350 okupljenih oko Makedonskog kulturnog društva "Makedonija" i MPCO "Sv. Naum Ohridski" iz Splita, svečano su i veselo pod visokim pokroviteljstvom Grada Omiša proslavili svoj nacionalni i državni praznik - Ilinden i desetogodišnjicu postojanja MKD "Makedonija" u Radmanovim mlinicama na ušću rijeke Cetine pokraj Omiša.

Uz zvuke Hrvatske i Makedonske himne, te minutom šutnje za sve poginule u Makedoniji, članove društva kao i za sve branitelje u domovinskom ratu u Hrvatskoj, započelo je tradicionalno druženje na jednodnevnom izletu u Radmanovim mlinicama.

U ime društva, Ilinden je svim pripadnicima makedonske nacionalne manjine u Splitsko-dalmatinskoj županiji čestitala predsjednica Vesna Ilieva, a predsjednica MPCO "Sv. Naum Ohridski" u Splitu i koordinatorka društva Ivona Musić-Nedelkowska je u ime Makedonske zajednice Splitsko-dalmatinske županije zahvalila na velikom odazivu i zajedničkom druženju - te istaknula kako proslavljajući veliki nacionalni praznik Ilinden i desetogodišnjicu plodnog rada MKD "Makedonija", Split, sa velikom strepnjom u našim dušama i srcima, strepimo za sudbinu naše matične domovine u dramatičnim okolnostima u kojoj se nalazi, ali i sa dubokom nadom da neće doći do najgoreg, a to je krvavi i nepotrební rat.

U nazočnosti brojnih uglednih gostiju iz Splita, Omiša, Makarske, Ploča, Dubrovnika... te osobno

gradonačelnika Omiša prof. Ivan Škaričića, koji je MKD-u "Makedonija", darovao sliku Omiša, koja će krasiti društvene prostorije, predsjednika Gradskog vijeća Splita ing. Zvonimira Puljića, zamjenika Splitsko-dalmatinskog župana Tadije Baruna, predsjednika Hrvatske zajednice u Republici Makedoniji Ljubomira Brandulice... nastavljeno je druženje uz orkestar Duška Stanojkovskog i Olge Barbir, plesne grupe "Lara", dječje plesne grupe "Ohridski biseri". Slavilo se do kasno u noć. Pjevale su se makedonske pjesme, igralo kolo i plesalo.

Bilo je to nezaboravno jednodnevno druženje koje će zasigurno pridonijeti još boljoj povezanosti Makedonaca i njihovih prijatelja u najvećoj hrvatskoj županiji — Splitsko-dalmatinskoj.

Ivica Luetić

U Radmanovim je mlinicama na proslavi Ilindena, uz bogatu trpezu bilo veselo i razigrano

ПРОСЛАВА НА ИЛИНДЕН ВО ПУЛА

Свечената прослава на најголемиот македонски национален празник Илинден, во организација на Македонското културно друштво "Кочо Рацин" од Пула, се одржа на 2 август оваа година. Прославата се одржа во новиот туристичко угостителски објект, на нашиот сонародник Ѓорѓе Трајков. Неговата сопруга Нина и вработените, доследно се ангажираа, како со амбиентот, така и со љубезноста и гостопримството, како и со вкусот, богатиот асортиман на богатата понуда се заложиле, во рамките на можностите, да не потсетат на родниот кат.

На прославата беа присутни, претставниците на заедниците на Унгарците, Србите и Ромите, а присутните во името на градот, ги поздрави доградоначалникот проф. Тулио Перси.

Оптеретеноста со актуелните настани на нашата татковина, Република Македонија, беа кај сите присутни и нагласени во уводниот говор на претседателката Славица Сагадин, како и во натамошните излагања на тема "Пораките и поуките на Илинденот", во кои е нагласена потребата на поголемата ориентираност, на

човек, кон човека, особено во ваквите моменти. На единствено определение за татковината, со мислите и делата, бидејќи историската вистина дека во Крушево и Мечкин Камен, многу комитски чети и војводи не стигнале, вклучувајќи го и легендарниот водач, јунак и идеен борец на македонскиот народ, Гоце Делчев, кој патем загина во селото Баница.

Македонија ги живее и доживува своите "Илиндени" низ мошне тешка и ако геројска и полна со борби историја, при што поделеноста меѓу народот често создавала тешки проблеми. Нерешителноста, како и очекување, дека некој друг ќе ги реши проблемите што се натрпуваат, неретко биле причина на големите одисеи, жртви и загуби.

Во раните утрински часови, доградоначалникот проф. Тулио Перси изјави: "Кој ја доживеа оваа ноќ, како јас меѓу вас драги мои сограѓани Македонци, ќе живее подолго една, можеби и повеќе години, со толкава восхит, која вечерва сум ја доживеал. Кој ова не го доживеал, навистина на голема е загуба".

Р. Д.

ЗА МНОГУ ГОДИНИ МАКЕДОНИЈО

Денот на државноста на Република Македонија 08 09 2001 се прослави, онака, домаќински, меѓу своите, во клубот на Македонското културно друштво "Кочо Рацин" во Пула.

По службениот дел на одбележувањето на овој значителен настан во историјата на македонскиот народ, во кој воведниот збор го даде претседателката Славица Сагадин.

Како и на неодамнешните собири на друштвото, беше забележано присуство на многу млади, кои порано не гравитирале кон оваа средина. Причината за нивното ангажирање овој пат ќе остане загатка, врз која можеме да размислуваме и претпоставуваме, а секако и пожелиме да нивното доаѓање го најави процесот на подмладување на нашите редови, кои досега доста успешно се носеа

и му се опираа на времето и настаните околу нас.

Како на секој роденден, најмладиот Македонец Никола Продановски ја доби честа да ја пресече мошне убавата славеничка торта, додека на уште нежната детска рака, помошта и ја пружи претседателката Славица и чичко Цветан.

Браќата Часлав и Борче Гошеви со гитарите, Киро Стојановски со тарабуката, вокалот и тапанџијата Владо Тимов и другите вокали ја сторија потребната атмосфера, ората се редеа, нажитени со мошне млади играорци, од кои на Анастасија Крионис и недостасуваа месец дена до две години, затоа повеќето ора ги изигра на своите ножиња а заради вистината, некои во рацете на играорците.

Р. Димовски

Најмладиот Македонец Никола Продановски ја доби честа да ја пресече славеничка торта

U SPLITU SKROMNO I DOSTOJANSTVENO PROSLAVLJENA DESETA OBLJETNICA DANA DRŽAVNOSTI REPUBLIKE MAKEDONIJE

Ispred liste poginulih branitelja i građana Makedonije Ivona Musić-Nedelkowska pročitala je pismo podrške predsjedniku Republike Makedonije

Makedonsko kulturno društvo "Makedonija" u zajednici s odborom Makedonske pravoslavne crkvene općine "Sveti Naum Ohridski" iz Splita proslavili su skromno i dostojanstveno u svojim prostorijama u Splitu 8. rujana, Dan državnosti Republike Makedonije.

U nazočnosti članova makedonske zajednice u Splitsko-dalmatinskoj županiji, proslava - desete obljetnice je ove godine obilježena u tišini, solidirajući se trenutačnim stanjem u matičnoj domovini.

Nakon intoniranja državnih himni Republike Hrvatske i Makedonije, pozdravne riječi ispred imena poginulih branitelja i gra-

đana makedonije i upaljenih svijeća, izgovorili su dopredsjednik MKD "Makedonija" Split Dobrivoje Ginovski i predsjednica Makedonske pravoslavne crkvene općine "Sveti Naum Ohridski" iz Splita, Ivona Musić-Nedelkowska, koja je u svom govoru rekla kako je 8. rujana dan kada smo prestali biti međunarodni beskućnici i kada smo dobili svoj makedonski dom.

Makedonski je narod izborio svoju državu, postavši od objekta subjekt povijesti, od naroda-nacija. "Nažalost, i danas od proglašenja samostalnosti, makedonska država nije potpuno sigurna. Pokušaji da se makedonska država žrtvuje nekom regionalnom državotvornom savezu - pronalaze svoje zagovornike i u samoj državi, i to od onog

manjinskog dijela stanovništva koje je imalo i do sada sva ustavom zagarantirana prava" - kazala je Musić-Nedelkowska, upozoravajući na zablude u traženju nekakvih prava i ravnopravnosti.

Ona je zatim u ime svih Makedonaca koji imaju stalno prebivalište u Splitsko-dalmatinskoj županiji pročitala pismo upućeno predsjedniku Republike Makedonije Borisu Trajkovskom, u kojem mu daje bezrezervnu podršku na očuvanju unitarsističke i demokratske države Makedonije.

Nakon "svečanog" čina obilježavanja Dana državnosti Republike Makedonije, za sve nazočne, priredjen je skroman domjenak.

Ivica Luetić

S obilježavanja 10. obljetnice Dana državnosti Republike Makedonije

ОДБЕЛЕЖЕН ДЕНОТ НА АНТИФАШИЗМОТ НА МАКЕДОНИЈА, 11 ОКТОМВРИ

По повод Денот на антифашизмот на Македонија, 11 октомври, Македонското културно друштво "Браќа Миладиновци" од Осиек, организира дружење на 11 10 2001 год.

За значењето на овој значителен ден како и за сегашната ситуација во Република Македонија зборуваше претседателот на Друштвото, професор Благоја Јовановски.

Дружењето се продолжи со изведба на пригодни македонски песни а не изостанаа ни специјалитетите од македонските национални јадења.

Македонското културно друштво "Крсте Мисирков" од Загреб одржа на 11 октомври концерт во Бродарскиот институт во Загреб, на кој вокалната група "Распеана Македонија" и музичката група "Тега за југ" исполнија пригодни македонски песни и мелодии а благодарјќи на соработката со други хрватски културно уметнички друштва од Загребачката жупанија можеше да се слушне и репертоар на славонската, загорската и далматинската песна и музика.

Македонското културно друштво "Македонија" од Сплит исто така го одбележи Денот на антифашизмот на Македонија, 11 октомври со пригоден програм и настап на

Прославата во Осиек

шаховската секција на Друштвото.

Со пригодни програми го одбележија овој Ден и Македонските културни друштва "Илинден" од Риека, "Кочо Рацин" од Пула, "Билјана" од Задар како и Хрватското - македонско друштво од Загреб.

Треба да се одбележи и ова:

На сите овие одржани прослави на кои се одбележени минатите историски настани во Македонија не изостанаа нити денешните а стануваше збор и за идните настани, односно за иднината на Република Македонија.

Со право Македонците од Хрватска со внимание и загриженост ја следат ситуацијата во Македонија и истражуваат спремност да се за-

ложат да организираат хуманитарно помош преку Црвениот крст на Република Македонија.

С. К.

Македонските национални јадења

МАКЕДОНЦИ ГОСТИ СЕМИНАРА О ЕУРОРЕГИЈИ ДУНАВ- ДРАВА-САВА

U организацији Agencije lokalne demokratije Osijek, koja je dio asocijacije pod pokroviteljstvom Vijeća Evrope, u Vukovaru je 27. rujna 2001. g. održan VII. seminar prekogranične suradnje u euroregiji Dunav-Drava-Sava.

Glavna tema skupa bila je povezivanje i suradnja organizacija nacionalnih manjina u euroregiji.

Učesnike su zastupali predstavnici različitih manjina iz Hrvatske i Mađrske, točnije iz istočnoslavonskih županija u RH i mađrske županije Baranja, čije je središte grad Pečuh. Osim navedenih, skupu su prisustvovali predstavnici OESS-a, Centra za mir iz Vukovara, te organizatora.

O osnutku i nastajanju Zajednice Makedonaca u RH i osječkog MKD "Braća Miladinovci", dosadašnjem radu, programu i planovima, te aktualnim problemima društva (već kronični nedostatak prostorija za rad) govorio je Blagoja Jovanovski, predsjednik društva i podpredsjednik ZM u RH.

U svom izlaganju predložio je osnivanje neke vrste vijeća nacionalnih manjina ili koordinacije udruga koja bi djelovala na području ovih županija i u tom obliku nastupala u odnosima prema lokalnoj i županijskoj vlasti, te planirala zajedničke projekte za koje financijsku i drugu podršku pružaju međunarodne organizacije i donatori.

U okvirima regije, ideja za gostovanje tako organiziranih nacionalnih manjina, odnosno njihovih kulturnih društava u Pečuhu.

Prijedlozi su naišli na dobar prijem, osobito stoga što takav pozitivan primjer koordiniranja već postoji u Rijeci, pa su i rezultati vidljivi.

Slobodan Kuzevski

Sudionici seminara u Vukovaru

СТРУЖАНИ НА "ЃАКОВАЧКИТЕ ВЕЗОВИ"

ОДЛИЧНА ПРЕЗЕНТАЦИЈА НА МАКЕДОНСКИОТ ФОЛКЛОР ВО ЃАКОВО

Околу 3500 учесници од земјата и странство, богат програм и голема песна на манифестацијата, само се некои карактеристики на овогодишните јубиларни 35 "Ѓаковачки везови", кои се одржаа од 2 до 8 јули под покровителство на претседателот на Хрватскиот сабор, Златко Томчиќ.

"Славонија, земја племенита" назив е на програмата на отварањето на вЃаковачките везовигво која учествуваа околу 120 извоѓачи. На преполниот Штросмаеров плоштад заблеста пред ѓаковачката катедрала убавината на обичаите, носите, песните и танците во својот полн сјај.

Покрај домашните фолклорни ансамбли настапија и гости од Латвија, Словачка, Португалија, Чешка и Македонија. Македонија ја претставуваше фолклорниот ансамбл "Бисерг од Струга кој ги одушеви гледачите со одличната презентација на македонскиот фолклор. Во "Ѓаковачкиот гласник" за нивниот настап пишуваше:

"... I ove godine ne možemo da ne izdvojimo nastup Makedonaca koji svojim dinamičnim nastupima, temperamentom i jedinstvenim ritmom u svijetu nikoga ne ostavljaju ravnodušnim".

Во рамките на многубројните манифестации отворена е и изложба на слики од фондус на Спомен-музејот ги истакнал и набавил во изминатите десет години од своето постоење, а денес има преку 250 уметници меѓу кои доминираат сликите.

Како поклон од Македонија беше изложена скулптурата на браќата Миладиновци чии автор е академикот Томе Серафимовски.

На овогодишните "Ѓаковачки везови" присуствуваше и амбасадорот на Република Македонија во Република Хрватска, господин Сервет Авзиу, како и претставници од Македонското културно друштво "Браќа Миладиновци" од Осиек.

Б. Ј.

PREDSTAVLJENA POEZIJA NADEŽDE ŽAGAR

“Putokazne pjesme”

U dvorani Gradskog kotara “Gornji grad” (u ponedjeljak, 9. srpnja) predstavljena je zbirka “Putokazne pjesme” **Nadežde Atanasove-Žagar** u nakladi Makedonskog kulturnog društva “Braća Miladinovci” iz Osijeka. Nakon nastupa vokalne skupine “Vardarke” o ovoj knjižici s dvadesetak pjesama govorili su urednik zbirke **Blagoja Jovanovski** te izdavač **Ljupčo Tanevski**.

Nakon što je predstavio kratak autoričin životopis (rođena u Bitoli, a 1966. godine dolazi u Osijek), Blagoja Jovanovski je zbirku “Putokazne pjesme” najavio kao prvi naslov u biblioteci Makedonskog kulturnog društva “Braća Miladinovci” koje bi trebalo potaknuti i ostale osobe sklone pisanju na ukoričavanje svojih uradaka.

Poezija Nadežde Atanasove-Žagar posvećena je širokome spektru općih tema, kao što su ljubav, sreća, nostalgija za rodnim kraje, itd...

(I.G.) Glas Slavonije 11.07.2001

Ljupčo Tanevski, Blagoja Jovanovski i Nadežda Atanasova-Žagar

СРЕДБА СО ПИСАТЕЛИ

Илија Христодулов, Ким Мемети и Славица Сагадин

Во рамките на годинешниве VI. ДЕНОВИ НА МАКЕДОНСКАТА КУЛТУРА ВО ИСТРА, на Пулежаните им беа претставени македонските поети Весна Ацевска и Санде Стојчевски. За нивниот богат книжевен опус и врвен книжевен, уметнички дострел, пред бројните поклоници на поезијата, во пулската галерија “Вицент од Каства” зборувааше нивниот класик и колега

од студентските денови поминати заедно во Скопје, проф. Алдо Климент.

Сумирајќи го сето речено и слушано во овие моменти, останува впечаток на еден емотивен осврт и евоцирање на спомени за првите чекори, со кои се пред дваесети повеќе години зачекориле во немирните, но толку интересни води на македонската книжевност, кои се големо предизвикување на секој автор.

По оваа излагање на домаќинот, уследи литературниот наступ на поетите во кој ги читаа за ова средба избраните песни, кои со оглед на обимниот и детален вовод и најава, делуваа како веќе познати, слушнати и очекувани, особено оние на чии детали беше посочено.

Континуитетот на книжевните средби беше сторен следниот ден на 24 мај, низ темата Портрети македонског прозаика, од албанското потекло Кима Меметиа од Скопје и на хрватскиот поет Љубомир Стефановиќ од Ријека.

Р. Д.

TUOGA ZA JUGOM

Orlova krila štel bi si deti,
vu naše kraje si poleteti!
Vu naše kraje da si ja hodim,
da vidim Kukuš, v Stambol da brodim;
da vidim je li sonce i ondi
pretemno zagrelo, kak i ovdi.

Ako kak ovdi sonce me grieje,
i ako se sonce temno smieje,
na dalki pot ja bom si pogledel,
vu drage kraje bom si pobegel,
gde je sonce svetlo zagrejano
i nebo zvezdami posejano.

Ovdi je tamno, mrak me podriva
i tamna megla zemlju pokriva;
mrazi i snegi prevladavaju,
silni se vetri zabuhavaju -
okolo megla na mrazni zemlji,
vu grdi zimi, i misli temji.

Ne, ja nemrem več ovde sedeti,
ne, ja nemrem več zimu gledeti!
Dejte mi krila da si jih denem
vu naše kraje pak da se genem,
vu naša mesta da si ja hodim,
da vidim Strugu, v Ohrid da brodim.

O, tam ti dušu zagreva zorja,
svetlo sonce zahaja za gorja;
tam je predobre naravi sila
vsu nam svoju raskoš propustila:
bistro jezero glediš - beli se,
od vetra znemirjeno - plavi se;
polje pogledaš, ali pak gorja,
posod lipota božjega stvorja!

Tam da po duši vu šipu si igram,
Da sonce zahaja, a ja da hmirim.

*Preveo na hrvatski (kajkavski)
Zvonko Kovač*

Лујо Медвидовиќ - Осиек

СОНЕТ ЗА СОГЛАСЈЕТО

За добра трева требаат сто години
а за држава барем три поколенија
- од налет на ветрот случки се вијат
и сеќаваш мирис на минатата идни.

Луѓе, речете да ли и тантели во гачката
би имало ако нема просев на семето
да - паѓа под мечот на времето
памукот нежен во skutot на неткајчката.

Речете гласнокој би можел да опстане
детето кое добива природна потреба,
кај би оделе зајакот и птицата треба
ако полето одеднаш без заклон остане.

Може ли сонетот да се раздели од римата
законот од причината и домот од
татковината?

Анто Гардаш - Осиек

С Ё Е ПЕСНА

Песна е кога птицата полетува
слободно, во синилото вишно.
Песна е штом водата дотекува
низ Дунав и Драва, скришно.

Песна е штом цвеќето расцветува
во модриот април нескинато.
Песна е смеата што се сплетува
во прегратката мајкина неодминато.

Песна е штом дождот заврне
и сонцето штом огрее силно,
кога таткото вратен ќе не згрне
штом мајката се насмее милно.

Песна е здивот на слободата
таа е радоста на духот што крепи
за жедниот голтка е од водата
за гладниот залак в душа што се лепи.

*(Препев од хрватски: Тодор Чаловски)
Објавено во ревијата за литература, култура
и уметност СТОЖЕР - Скопје*

Музика: Тодорче Филипов

Текст: Тодорче Филипов

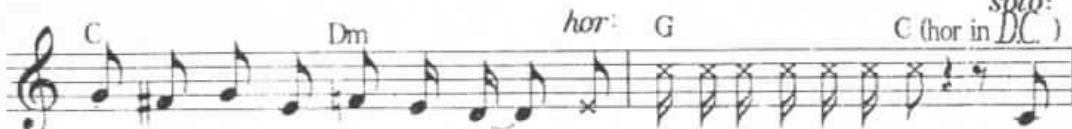
САКАМЕ МУЗИКА

Весело

solo: C

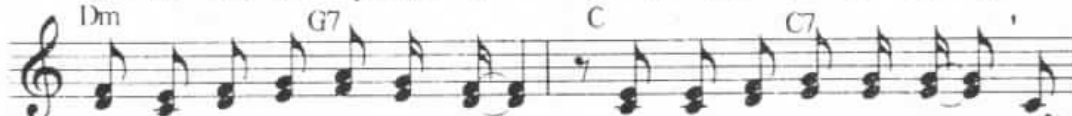
1. И - мам си - на ком - шив - ка, та - а неј - ке му - зи - ка?
2. И - мам си - на ком - шив - ка, се - га са - ка му - зи - ка?

Чес - то ми до - ви - ку - ве На - ма - ли - ја му - зи - ка - та?! На
Чес - то ми до - ви - ку - ве По - ја - чај ја му - зи - ка - та! И

ка - ко да ја на - ма - лам, ка - ко - да ја ис - клу - чам,
се - га вие - ли у - ли - ти е - чи сит - на му - зи - ка,

ко - га ти - а се - ко - гаш ме раз - ве - се - лу - ци! Ол!
де - ве, но - ке се - ко - гаш, не раз - ве - се - лу - ци!

сто - ли - ш ме но - ди - га, мир - на не ме се - та - ва,
Га - а до - бра му - зи - ка, лес - но вду - ша вие - гу - ва,

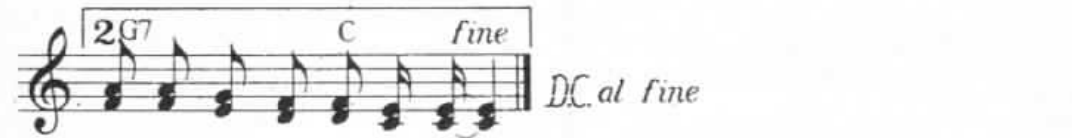
на не - а зи иг - ру - нам и за - пе - ју - нам! Да
со не - а сме нај - среќ - ни, со не - а сме ве - се - ли!

иг - ра - ме и пе - се - ме, слат - ко да се сме - е - ме,

са - мо та - ка мо - же - ме среќ - но да жи - ве - е - ме Да

среќ - но да жи - ве - е - ме

*Специјалистите
од домашното
огниште*

СВИНСКО ПЕЧЕНО СО СЕНФ

Потребно: 1,5 кг. свинско месо од плешка или бут, но како една голема шницла, сол, црн пипер, 100 гр. сенф, 2 лажици масло, врзалка зеленчук за супа, 2 главици кромид, 1/4 литар бело вино, лажица брашно, 3 лажици густо варено млеко и врзалка магнос.

Приготвување: големата шницла добро се посолува и се трие со црн пипер од двете страни, се премачкува со сенф и се витка како ролат што се прицврстува со бел конец. Во садот во кој ќе се пече месото се става масло и ролатот се пржи од сите страни додека се цврви, а потоа се додава ситно сечен зеленчук за супа и кромид и се налева со вино. Се пече на тивок оган околу еден час. Потоа се вади месото, зеленчукот се пасира, се додава брашно, сол, и црн пипер и се вари кратко време. Печеното месо, на кое е отстранет конечот се сече на парчиња и се служи со сосот.

ФИЛУВАНИ ТЕЛЕШКИ ШНИЦЛИ

Потребно: 1,2 кг. телешки шницли, сол, 2 главици кромид, 100 гр. месеста сланина, зачин „агета“ и масло.

Приготвување: шницлите добро се истолчуваат и се оставаат извесно време да постојат. Ситно сечканиот кромид се меша со коцкички сланина и „агета“. Шницлите се посолуваат и се филуваат, се виткаат како ролат, се прицврстуваат со чепкалка или се врзуваат со бел конец и се динстаат во масло со повремено додавање по малку млека вода. Сето трае толку долго додека месото стане меко. Се служат со некој прилог (компири, спанаќ, грашок, моркови).

ЗЕЛЈАНИК

Потребно: 300 гр. пченкарно брашно, 200 гр. бело брашно, 2 врзалки зелје (или половина кг. спанаќ), 2 јајца, 200 грама сирење, 100 гр. кајмак, 2 дл. млеко, вода и масло.

Сите состојки добро се мешаат и се додава попачено и исечкано зелје (или спанаќ). Се пече во врела рерна во подмачкан плех. Се сече на коцки.

ДРАГИ ЧИТАТЕЛИ!

Ве молиме за соработка со ваши мислења, ставови и погледи.

Вашите написи, коментари, огласи, реклами, соопштинија и друго треба да пристигнат на Редакцијата за да бидат објавени во наредниот број.

ЗАБЕЛЕШКА: коментарите објавени на страниците на ова списание со потписи на авторите се мислења на истите и не секогаш тие го одразуваат мислењето на Редакцијата. Редакцијата е одговорна само за текстовите без потпис. Материјалите испратени на адреса на ова списание стануваат негова сопственост, освен ако за тоа претходно е постигната поинаква согласност.

GLASILO ZAJEDNICE MAKEDONACA
U REPUBLICI HRVATSKOJ
СПИСАНИЕ НА ЗАЕДНИЦАТА
НА МАКЕДОНЦИТЕ
ВО РЕПУБЛИКА ХРВАТСКА

Главен уредник:
БЛАГОЈА ЈОВАНОВСКИ

Редакција:
Марко Паризовски (Загреб),
Владо Настески (Риека),
Ивица Луетиќ (Сплит),
Слободан Кузевски (Осиек),
Ратко Димовски (Пула),
Августина Гулевска - Хајдиќ (Задар).
Компјуторска обработка: Љупчо Таневски
Ova glasilo tiska se uz materijalnu potporu
Ureda za nacionalne manjine Vlade Republike
Hrvatske.

Nakladnik: Zajednica udruga Makedonaca u
Republici Hrvatskoj, Zagreb, Masarykova 16/1,
tel./fax: 01/4872-655

За издавачот: ИЛИЈА ХРИСТОДУЛОВ

Tisak: Gradska tiskara Osijek d.d.

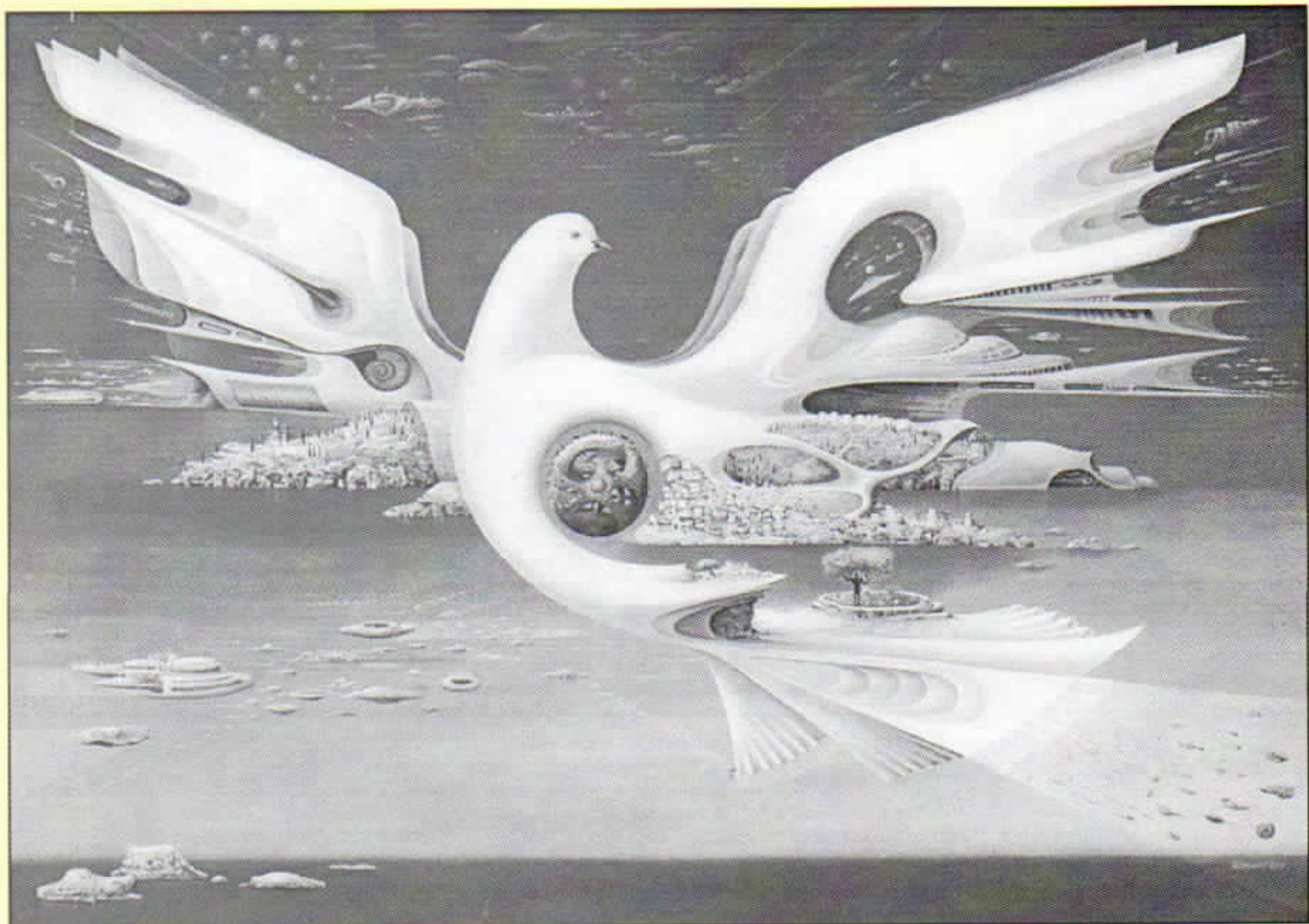
Temeljom odredaba čl. 58 stav 3 Zakona o
javnom informiranju RH (N.N. br. 22/1992. g.)
novine su prijavljene i registrirane pod br. 421 u
Ministarstvu kulture i prosvjete - Sektor
informiranja - 14. 07. 1993. g.

Prema mišljenju Ministarstva kulture i prosvjete Republike
Hrvatske broj 532-03-1/7-94-01 od 10. svibnja 1994. g. ova
tiskovina oslobođena je plaćanja poreza na promet.

Црквата „Свети Атанасиј“ стар манастир

Васко Ташковски: Пријател на мирот - 2000
Масло на платно 170 x 240 цм.

Подарок од Република Македонија на
Обединетите нации 8 септември 2000 година